

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΝΕΑΙ ΤΑΣΕΙΣ ΕΝ ΟΞΦΟΡΔΗΙ

ΡΩΣΚΙΝΕΙΟΝ ΛΥΚΕΙΟΝ

Ἐν Ὁξφόρδῃ συνετελέσθη ἐπ' ἐσχάτων γεγονός, ὅπερ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα προώρ-
σται ν' ἀποβῇ μεγάλης ἱστορικῆς σημασίας ἐν
τοῖς ἀκαδημαϊκοῖς χρονικοῖς. Τὸ Πανεπιστή-
μιον τῆς Ὁξφόρδης, ὅπερ εἶνε τὸ ἀρχαιότερον
καὶ τὸ σπουδαιότερον ἐν τῷ κόσμῳ, σύγκει-
ται ἐξ εἴκοσι μεγάλων Λυκείων, ἕκαστον τῶν
ἰσῶν διοικεῖται κατ' ἴδιον τρόπον. Τινὰ τού-
των ἀριθμοῦσιν ἡλικίαν αἰῶνων καὶ τὰ κτίρια
εἶνε ἐξόχῃ ἀρχιτεκτονικοῦ ἐνδιαφέροντος, οὕτω
δὲ ὠκοδομημένα, ὥστε ἕκαστον νὰ περιλαμβάνῃ
κοιτῶνας καὶ αἰθούσας καὶ σπουδαστήρια διὰ τε
τοὺς φοιτητὰς καὶ τοὺς καθηγητὰς. Παρ' ἐκά-
στην τῶν οἰκοδομῶν τούτων ἢ περίξ αὐτῆς ἐξα-
πλοῦνται γλοσφαί ἐκτάσεις, κῆποι, ἄλση, λει-
μῶνες, λίμναι, δειροστοιχίαι, πάντα ἐξαισίου
κάλλους, ἐμπνέοντα καὶ εἰς τὸν θεωρητικὸν καὶ
φιλοσοφικὸν βίον κινεῦντα. Ναός, Βιβλιοθήκη,
Ἐστιάτοριον καὶ Κῆπος εἶνε τὰ τέσσαρα συστα-
τικὰ, ἅτινα θεωροῦνται ἀπαραίτητα στοιχεῖα
ὀξονείου Λυκείου. Παρὰ ταῦτα δὲ προσθετέον
καὶ τὸ ἐν μέσῳ τούτων περικαλλές καὶ πλήρες
εὐμαρείας μέγαρον, τὸ χρησιμεῖον ὡς κατοικία
τοῦ διευθυντοῦ ἢ τοῦ Πρυτάνεως, ὅστις εἶνε ἰσό-
βιος. Ἐκαστον τῶν εἴκοσι τούτων Λυκείων ὄχι
μόνον εἶνε ὀλόκληρον Πανεπιστήμιον, ὅπως ἐνο-
οῦμεν τὴν λέξιν, ἀλλ' εἶνε ὀλόκληρος πόλις,
ἰδίους νόμους καὶ ἴδιον ὄργανισμὸν ἔχουσα. Οἱ
εἴκοσιν οὗτοι ὄργανισμοὶ ἀποτελοῦσι τὴν ἑμο-
σπονδίαν, ἣτις καλεῖται Πανεπιστήμιον τῆς Ὁξ-
φόρδης, ἐντελῶς αὐτόνομον ἑμοσπονδίαν, μὲ ἴδιαν
ἀκόμη δικαιοδοσίαν, καὶ μηδὲν τὸ κοινὸν ἔχου-
σαν μὲ τὴν ἀγγλικὴν πολιτείαν ἢ κυβέρνησιν
εἴτε ὑπὸ διοικητικὴν εἴτε ὑπὸ οἰκονομικὴν ἢ ἄλ-
λην ἐποψίν. Ἀντιπροσωπεύονται ἀπλῶς ἐν τῇ
Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων διὰ δύο Βουλευτῶν ἐκλε-
γομένων ὑπὸ τῆς ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου. Ὁ
Λόρδος Σῶλσβερν εἶνε πρῦτανις τοῦ Πανεπιστη-
μίου, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ψιλὸς τίτλος, διότι ὁ ἀντι-
πρῦτανις εἶνε ὁ πραγματικῶς διευθύνων αὐτό,
καίτοι οὐδ' αὐτὸς δύναται αὐστηρῶς εἰπεῖν νὰ
ὀνομασθῇ διευθυντής, διότι ἡ ἑμοσπονδία λειτουρ-
γεῖ κατὰ δημοκρατικὸν ὄλως τρόπον. Εἶνε εἶδος
Ἀρχαίου Συνδέσμου. Καὶ λέγεται περὶ τῆς
Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας ὅτι ἡ τὸ Πανεπι-
στήμιον τῆς Ὁξφόρδης ἢ ὁ Ἀρχαῖος Σύνδεσμος
ἐχρησίμευσεν αὐτῇ ὡς πρότυπον Συντάγματος.

Καίτοι ἡ πόλις Ὁξφόρδῃ ἄνευ τοῦ Πανεπι-
στημίου εἶνε πόλις σπουδαία ἀριθμοῦσα πληθυ-
σμὸν 50,000, ἡ ἀκαδημαϊκὴ ἑμοσπονδία τόσῳ
ἔχει ἐπισκιάσει τὴν πόλιν, ὥστε σχεδὸν ἐπεκρά-
τησε νὰ ὀνομάζηται αὐτὴ Oxford, ἡ δὲ πόλις
νὰ ὀνομάζηται ἀπλῶς town (προφ. τᾶου). Ἡ
πόλις ὑπῆρξεν ἱστορικὴ καὶ πρὸ τῆς γενέσεως τοῦ
πανεπιστημίου, μυθολογεῖται μάλιστα ὡς κτι-
σθεῖσα ὑπὸ τινος Φοίνικος ἢ Ἑλλήνος τὸν ἐνδέ-
κατον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα. Ἐν τῇ ἀγγλικῇ
ἱστορίᾳ ἀναγράφεται καὶ ὡς ἔδρα τοῦ Κοινοβου-
λίου ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Ριχάρδου τοῦ Λεοντο-
κάρδου, ὅστις καὶ ἐγεννήθη ἐν Ὁξφόρδῃ. Ἡ ἐν
Ὁξφόρδῃ συνελθούσα τῷ 1224 Βουλὴ ἐθέσπισε
τοὺς πρώτους νόμους, ἐξ ὧν τὸ νεώτερον ἀντιπρο-
σωπευτικὸν σύστημα ἐπήγαγεν. Ὡστε ἡ Ὁξφόρδῃ
καὶ πρὶν ἢ ὑπάρξῃ ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς Πανε-
πιστήμιον ἐγένετο μήτηρ τῶν κοινοβουλευτικῶν
θεσμῶν. Πρὸ τινῶν αἰῶνων, ἀνδραθέντος ἤδη
τοῦ Πανεπιστημίου, ἐκράτει αὐτόχροημα καὶ φυλε-
τικὸν πνεῦμα μεταξὺ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ
τῆς πόλεως, καὶ οὐχὶ σπανίως συνεκροτήθησαν
μάχαι ἐν ταῖς ἡμέραις μεταξὺ τῶν φοιτητῶν καὶ
τῶν ἀστῶν. Τῷ 1304 συνεκροτήθη μάχη διαρκ-
έσασα τρεῖς ἡμέρας, ἐφρονεῦθησαν δὲ κατ' αὐτὴν
40 φοιτηταὶ καὶ 60 ἀστοί. Ἐκαστον μέλος τοῦ
Πανεπιστημίου, εἴτε καθηγητῆς εἴτε φοιτητῆς,
φέρει μακρὰν μέλαιναν τήβεννον παρεμπερῆ πρὸς
ῥάσον, καὶ καλουμένην gown (προφ. γκάου).
Ἦτο δ' ἄλλοτε τόσῳ σφοδρὰ ἡ ἐχθροπάθεια
μεταξὺ πόλεως καὶ πανεπιστημίου, ὥστε αἱ λέξεις
town καὶ gown, οὕτως ἑμοιοκαταληκτοῦσαι
καὶ ἀντιθέτους ἐνοίας παριστῶσαι, ἐφέροντο
ἐν χρήσει, ὅταν ὑποδεικνύει ἢ ἀντιθεσίς μεταξὺ
Ἰουδαίων καὶ Σαμαρειτῶν. Ἀλλὰ τὸ πνεῦμα
τοῦτο πρὸ πολλοῦ ἐξέλιπε, καίτοι πάντοτε λαν-
θάνει ἐλαφρὰ τις αὐτοπάθεια—ὄχι βεβαίως ἀντι-
πάθεια—ἐκατέρωθεν.

Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ γενέσεως τοῦ θαυμασίου
τούτου ἀκαδημαϊκοῦ συστήματος οὐδὲν θετικὸν
δύναται τις νὰ εἴπῃ. Τὰ εἴκοσιν αὐτοῦ Λύκεια
δὲν ἰδρύθησαν ὅλα ἐντὸς μιᾶς γενεᾶς ἢ κἂν ἐντὸς
ἐνὸς αἰῶνος, ἀλλὰ κατὰ μακρότατα χρονικά
διαστήματα προσετίθετο ἀνὰ ἓν δειλῶς ἐν ἀρχῇ
καὶ πειραματικῶς, εἶτα δὲ στερεῶς καὶ βραδέως
προκόπτον καὶ ἰσχυροποιούμενον χάρις εἰς τὸ ἐπι-
μονον, ὑπόμονον, πρακτικὸν καὶ πειθαρχικὸν τοῦ
ἐθνικοῦ χαρακτῆρος τῶν Ἀγγλων. Τὸ πρῶτον
ἰδρυθὲν λύκειον τὸ καλούμενον University, ἔνθα
καὶ ὁ Σέλλεϋ ἐσπούδασε, λέγεται ὅτι ὀφείλεται
εἰς τὴν πρωτοβουλίαν Ἀλφρέδου τοῦ Μεγάλου,

βασιλείας τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὸν 9^{ον} αἰῶνα, ἀλλ' ἢ παράδοσις αὐτῆ ἀναμφιβόλως εἶνε μυθική. Βέβαιον ἐν τούτοις εἶνε ὅτι τὸ Λύκειον τοῦτο ἔσχε τὴν ἀρχὴν του πρὸ ἐξ καὶ πλέον αἰῶνων ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὀρθούμενον μόνον ἄνευ ἄλλου ἀδελφοῦ ἰδρύματος. Σήμερον ἀριθμοῦνται πέντε—γηραιὰ καὶ αὐτὰ λύκεια—ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, ἐφ' ἧς αὐτὸ ἐκτίσθη, τῆς περικαλλοῦς καὶ περιωνύμου ὁδοῦ High Street. Ἐκ τῶν ἀποτελούντων τὸ Πανεπιστήμιον εἵκοσι τούτων παμμεγέθων, παγκάλων καὶ μεστῶν μαθήσεως ἰδρυμάτων, τὸ τελευταῖον ἀνηγέρθη πρὸ τριακονταετίας μόλις. Ὡστε δὲν ἔχμεν μόνον ἀρχαῖα, ἀλλὰ καὶ νεώτερα σχετικῶς Λύκεια. Τὰ νέα ἅμα τῇ ἰδρύσει των ἕκαστον συμμορφωθὲν πρὸς τὸ ἰσχύον Σύνταγμα τοῦ Πανεπιστημίου ἀπετέλεσαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μέρος τῆς δημοσπονδίας, ἀλλὰ τὰ ἀρχαιότερα ἰδρύθησαν ἕκαστοτε πλὴν, φαίνεται, χρόνον πρὸ τοῦ συμμορφωθῆναι πρὸς τὸ σύνταγμα τῶν παλαιότερων. Τὸ πνεῦμα ὅπερ ὑπηγόρευσε τὴν γένεσιν τῶν Πανεπιστημίων ἐν γένει τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἦτο πνεῦμα θεοσεβείας καὶ κοινωνισμοῦ. Τὸ ἴδρυμα ἐλάμβανεν ἕκαστοτε ὑπαρξίν χάρις εἰς τὴν γενναιοδωρίαν πεφωτισμένου τινὸς πλουσίου ἢ ἡγεμονίδου. Ἐκ τῶν πόρων δὲ οὗς ἐπέφερον αἱ δωρούμεναι εἰς αὐτὸ γαῖαι, ἔθιμον ἀνεξόδως ἐντὸς αὐτοῦ καὶ ἐσπούδαζον καὶ ἐνεδύοντο ἠθικῶς καὶ σωματικῶς νέοι φιλομαθεῖς ἀλλὰ πτωχοί, ἔζων δὲ ὡς μέλη μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οικογενείας. Βραδύτερον τὰ πράγματα ἤλλαξαν, οἱ προσερχόμενοι εἰς τὰ λύκεια ἔδει νὰ πληρῶνσιν ἐξ ἰδίων. Νέοι πολυδαπάνων ἔξεων, υἱοὶ γαιοκτημόνων καὶ κεφαλαιούχων καὶ ἀριστοκρατῶν, βαθμηδὸν ἐνεγράφοντο φιλοδοξοῦντες τὸ ὀξόνειον δίπλωμα, ὅπερ ἐκέκτητο καὶ κέκτηται μέγα γόητρον. Κατὰ συνέπειαν τὰ λύκεια τῆς Ὁξφόρδης ἔπαυσαν νὰ εἶνε καταλλήλα ἐνδαιτήματα διὰ πτωχοῦς φιλομαθεῖς καὶ ἐντεῦθεν τὸ πανεπιστήμιον κατ' οὐσίαν περιωρίσθη εἰς τὴν χρῆσιν καὶ τὸ ὄφελος τῶν πλουσίων.

Ἄλλ' ἢ Ἀγγλία εἶνε ἡ χώρα τῶν συζευγνυμένων ἀντιθέσεων. Ἐνῶ ἡ Ὁξφόρδη εἶνε ἡ ἐστία τοῦ συντηρητικῆς πνεύματος, ἐτέρωθεν ἐν αὐτῇ ἐπ' ἴσης φύονται καὶ τὰ νεωτεριστικώτατα τῶν στοιχείων. Οὕτω τὸ Πανεπιστήμιον βαδίζει μετὰ βραδύτητος ἅμα καὶ μετὰ σπουδῆς. Ἡ βραδύτης πολλάκις προσλαμβάνει ὄψιν ἀντιδραστικότητος καὶ μισονείσεως, ἀλλ' ἢ σπουδὴ ἀσκεῖ οὕτω τὴν ἐπιρροὴν τῆς, ὥστε γίνεται πάντοτε ἐν βῆμα ἐπὶ τὰ πρόσω καὶ γίνεται ἀσφαλῶς. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη δις ἡ ἀκαδημαϊκὴ Συνέλευσις ἀπέρριψε τὴν πρότασιν ὅπως διδῶνται διπλώματα εἰς γυναῖκας. Ἄλλ' ἐν τούτοις οὐδὲν θὰ ἐκπλαγῶ ἐὰν ἡμέραν τινὰ ἴδω καὶ λύκεια θηλέων ἀποτελοῦντα μέρος τῆς ὀξόνειου δημοσπονδίας. Τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς ὀξόνειου παιδείσεως

εἶνε ὅτι ὁ ἀκαδημαϊκὸς ὀργανισμὸς εἶνε τοιοῦτος, ὥστε ἡ συγκέντρωσις τῶν νεαρῶν σπουδαστῶν ἐν ταῖς λύκειοις τούτοις ν' ἀποβῆναι ὄφελος ἀπάντων διευθυνομένη κατὰ τρόπον ὥστε ν' ἀναπτύσσονται καὶ ἰσχυροποιῶνται τὰ κράτιστα ὀρμήματα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Τὸ φιλέουν καὶ ὁ ἀνθρωπισμὸς εἶνε τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ὀξόνειου πνεύματος. Μεταχειρίζομαι ὡδε τὴν λέξιν «ἀνθρωπισμὸς» ὅχι ὑπὸ τὴν νεωτάτην ἠθικὴν ἐκδοχὴν τῆς, ἀλλ' ἀπλῶς ὑπὸ τὴν παλαιότεραν ἔννοιαν τῆς εὐμαθείας καὶ τῆς ἀνδρικότητος. Ὁ ἀνθρωπισμὸς ὅμως, ὡς ἐννοῶ αὐτόν, ἔχει σήμερον ἄλλα στοιχεία, ἅτινα δὲν δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι χαρακτηρίζουσι τὴν Ὁξφόρδην, ἢ ἡ ἠθικὴ φιλοσοφία ἀκόμη στηρίζεται ἐπὶ τῶν συλλήψεων τοῦ παρελθόντος. Ἡ νεωτέρα ἠθικὴ φιλοσοφία τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ἐπαγιάθη βεβαίως ἀκόμη ὡς συνεπές τι σύστημα, ἀλλ' ἐὰν κρίνη τις ἐκ τῶν τάσεων τοῦ αἰῶνος, τὴν βᾶσιν τῆς ἠθικῆς τοῦ μέλλοντος θ' ἀποτελέσει τὸ αἶσθημα ἐκείνου τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τὸ ἀορίστως μὲν ὑφιστάμενον ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀλλὰ τείνον ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος νὰ λάβῃ ὀρισμένον χαρακτήρα ἐπιστημονικὸν ὡς αἶσθημα νοήμονος συμπαθείας, εὐλαθείας, γλυκύτητος, ἡμερότητος ἐν ταῖς σχέσεσι τῶν ὄντων πρὸς ἀλλήλα. Ἡ Ὁξφόρδη παράγει φῶς, ἀλλ' ὅχι ἰκανὴν θερμότητα, ὥστε δὲν εἶνε ἀκόμη καθ' ὅλα ὁ ἥλιος τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν. Ἄλλ' ἐὰν δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν χρεῖαν ταύτην τῆς ἀνθρωπότητος ἢ Ὁξφόρδη ὡς ἀκαδημαϊκὸν σύστημα, οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει ὅπως μὴ ἐλπίσωμεν ὅτι ἡμέραν τινὰ θ' ἀνταποκριθῆ. Εἶνε πλήρης σφρίγγους, βαδίζει μετὰ τῶν καιρῶν, ἔχει περίσκεψιν, ἐρευνᾷ, ἀγαπᾷ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἐνστερνίζεται εὐθὺς ὡς διακρίνει αὐτήν.

Μέχρι τοῦδε ἀπετέλεσεν ὅλως ἰδίως φύσεως κόσμον. Ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς γενέσεως καὶ τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων καὶ τῶν τάσεων διαφέρει γενικῶς ὅλων τῶν λοιπῶν πανεπιστημίων τοῦ κόσμου. Ἀκόμη καὶ τοῦ παραλλήλου πανεπιστημίου τῆς Κανταβριγίας, τοῦ οὕτως εἰπεῖν ἀδελφοῦ καὶ διδύμου πανεπιστημίου, τοῦ τέσσαρς σιδηροδρομικῆς ὥρας ἀπέχοντος, ἀκόμη καὶ αὐτοῦ διαφέρει ἡ Ὁξφόρδη. Διαφέρει ὅχι καθ' ὅν τρόπον διαφέρει τῶν πανεπιστημίων τῆς λοιπῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶδος τῶν ἀποτελεσμάτων. Τῆς Κανταβριγίας ἰδιότης, φαίνεται, εἶνε νὰ παράγῃ μαθηματικούς πρώτης ἀκμῆς. Ἡ ἰδιότης τῆς Ὁξφόρδης εἶνε ἄλλη. ἔχει καύχημα τοῦτο ὅτι παράγει ἰθύντορας λαῶν καὶ πολιτευμάτων, ἀνακτας ἀνδρῶν, ἐπὶ δὲ φιλολόγους καὶ φιλοσόφους πρώτου μεγέθους. Ἡ Ὁξφόρδη ἀσκεῖ τοὺς υἱοὺς τῆς περὶ τὴν τέχνην τοῦ δημιουργεῖν καὶ ὀργανίζειν Κράτη καὶ ἐπεκτείνει τὴν ἐπίδρασιν τῆς βρεττανικῆς

μεγαλοφίας εἰς πάντα λαόν, ὅστις περιέρχεται ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς βρεττανικῆς μεγαλειότητος. Ἀσκεῖ αὐτοὺς περὶ τὴν τέχνην τοῦ μεταγίγειν εἰς τὰ περιερχόμενα ὑπ' αὐτὴν ἔθνη νέαν τινά, ἄγνωστον τέως καὶ θαυμασιάν ζωτικότητα, ἐμφυσᾷ δὲ εἰς αὐτὰ τὸν ἔρωτα τῆς αὐτοδιοικήσεως.

Ἡ Ὁξφόρδη οὕτως εἶνε ἡ μήτηρ τῶν κρατίστων πολιτευτῶν, νομοθετῶν, δημοσιογράφων καὶ κυβερνητῶν ὅχι μόνον τῆς Ἀγγλίας, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων χωρῶν τῆς οἰκουμένης. Τὰς γραμμάς ταύτας γράφω ἐν τῇ Ἀκαδημαϊκῇ λέσχῃ τῆς Ὁξφόρδης, ἐν αὐτῇ δὲ βλέπω ἀνηρητημένην μεγάλην εἰκόνα τοῦ πρὸ δύο ἡμερῶν ἀποθανόντος σίρ George Bowen. Ὑπῆρξε σπουδαστὴς ἐν Ὁξφόρδῃ, πρόεδρος τῆς ἀκαδημαϊκῆς λέσχης ὅπως καὶ ὁ Γλάδστον πρὸ αὐτοῦ, εἶτα πρῶτανις τῆς ἐν Κερκίρξ Ἰονίου ἀκαδημαίας, κατόπιν πρωθυπουργὸς τοῦ Ἀρμοστοῦ τῆς Ἐπτανησιακῆς Συμπολιτείας, βραδύτερον συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ Γλάδστονος κατὰ τὴν παραχώρησιν τῶν νήσων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀφείκε τὸν ἐπτανησιακὸν λαόν, ὅστις ἐδῶκεν εἰς αὐτόν καὶ σύζυγον, ἐγένετο ἡγεμὸν τῆς Νέας Ζηλανδίας, ἰδρύσας ἐκεῖ καὶ πανεπιστήμιον. Τοιοῦτοι εἶνε οἱ υἱοὶ τῆς Ὁξφόρδης. Δημιουργοὺν καὶ ὀργανίζουσι πανταχοῦ τῆς γῆς. Δὲν παράγει δὲ μόνον δημιουργοὺς καὶ ὀργανωτὰς ἢ γόνιμος αὐτῆ μήτηρ. Τὰ ὀνόματα τῶν δεινῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ, πολιτειολογίᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ ἐρευνητῶν θὰ ἐπλήρουν στήλας τῆς «Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς». Εἶνε παντάπασιν ἰδιοφυεῖς σύστημα τὸ ὀξόνειον πανεπιστήμιον, ἀποβῆναι δὲ δυσκολώτατον, ἵνα μὴ εἶπω ἀδύνατον, εἰς οἰονόηποτε νὰ ἐννοήσῃ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, ἐὰν μὴ καὶ ἐπὶ μακρὰ ἔτη διεθίσω καὶ ἐπίτηδες ἵνα τὸ ἐννοήσῃ ἤλθε νὰ διαβιῶσῃ ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ. Πῶς προέκυψε τὸ ὄντως θαυμαστὸν τοῦτο ἐκπαιδευτικὸν κέντρον δὲν εἶνε εὐκόλον νὰ εἶπῃ τις διὰ βραχέων. Ἡ ἐξήγησις τοῦ πράγματος, νομίζω, κείται ἐν τῷ ὅτι ἡ Ἀγγλία μετὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μεταρρύθμισιν ἀποσπασθεῖσα οὕτως εἰπεῖν ἀπὸ τοῦ λοιποῦ κοινωνικοῦ συστήματος τῆς Εὐρώπης, ἠναγκάσθη νὰ συγκεντρώσῃ ὅλην τὴν ἐφευρετικὴν αὐτῆς γονιμότητα εἰς τὰς ἰδίας ἑαυτῆς ἐμπνεύσεις. Ἠντλησε φῶς ἐκ τῶν ἐνδόν καὶ πᾶν τὸ ἐκτὸς αὐτῆς ἐκτοτε κατέστη δι' αὐτὴν οἰοῖ ἀνυπαρκτον. Διὰ τοῦτο τὸ βαθμηδὸν προκύψαν σύστημα τῆς τῆς Ὁξφόρδης καὶ τῆς Κανταβριγίας εἶνε ὅλως ἰδίως ῥυθμοῦ, βραδέως ἐξελισσόμενον κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς πρακτικῆς χρεῖας καὶ τῆς εὐρύσεως τῶν φώτων. Πρέπει ὅμως νὰ προσθέσω ὅτι μεγάλως συντελεῖ εἰς τὴν ἰδιοφυίαν τῆς Ὁξφόρδης καὶ τῆς Κανταβριγίας τὸ ὅλως ἰδιάζον σύστημα τῆς μέσης καὶ κατωτέρας παιδείας ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἀπὸ τῶν ἐδωλίων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου μέχρι τῶν διδακτο-

ρικῶν αὐτοῦ ἐξετάσεων, ἐν διηνεκῶς ἐπαναλαμβάνόμενον εἰς ὅλους τοὺς τόνους καὶ ῥυθμούς ἐντυπύεται εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀγγλόπαιδος, ὅτι ὀφείλει νὰ δημιουργήσῃ χαρακτήρα. Αὐτὸ εἶνε τὸ καθήκον του πρὸς τὴν πατρίδα, αὐτὸ εἶνε καὶ ἡ ἀμοιβή του ἐκ μέρους τῆς πατρίδος. Ἀληθῶς τίς ἐκδούλευσις πατριωτικῆ ὑπερτέρα ταύτης δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ τίς ἀμοιβή δύναται νὰ ὑπερβῇ τὴν ἀξίαν τοῦ χαρακτήρος! Πᾶσαι αἱ εὐκαιρίαι δίδονται εἰς τὸν ἀγγλόπαιδα πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἐν ἰσχύι ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος. Τὸ ἔθνος, ἡ κυβέρνησις, οἱ ἰδιῶται, οἱ πλοῦσιοι, πάντες συντρέχουσι πρὸς ἓνα σκοπὸν: πῶς ὁ ἀγγλόπαις, χάριν αὐτοῦ καὶ χάριν τῆς πατρίδος του, νὰ γίνῃ ἄρετος, γνήσιος, φιλαλήθης χαρακτήρ. Ἡ φιλαλήθεια, χάρις εἰς τὸ σύστημα τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, κατέστη ὀρμήματον ἐν τῇ ἀγγλικῇ κοινωνίᾳ. Καὶ ὅταν τις ἐνθυμηθῆται τοῦτο, κλίνει νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ὑπεροφίαν Ἀγγλῶν ἐρχομένων εἰς συναφίαν πρὸς ἀνθρώπους, ὧν αἱ πατρίδες δὲν ἐφρόντισαν νὰ δημιουργήσωσιν ἐν αὐτοῖς τὸ ὀρμήματον τῆς φιλαλήθειας. Τὸ φιλαλήθης εἶνε γνώρισμα ἀνθρώπου ἐλευθέρου. Ἡ ψευδολογία εἶνε χαρακτηριστικὸν τοῦ δούλου. Εἶνε φυσικὸν ἄρα ὁ ἐλεύθερος νὰ καταφρονῇ τὴν δουλοπρέπειαν, τὴν θυγατέρα τοῦ φόβου καὶ μητέρα τοῦ ψεύδους.

Ἰκανὰ περίπου εἰπὼν ὅπως δῶσω ἰδέαν τινά, ἔστω καὶ ἀμυδράν, περὶ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης εἰς τοὺς μὴ γνωρίζοντας τὰ τῆς γενέσεως καὶ συστάσεως αὐτοῦ, δύναμαι νῦν νὰ διηγήσω περὶ σημαντικοῦ γεγονότος, οὗ ἐμνήσθη ἀρχόμενος τοῦ ἄρθρου μου. Τὸ γεγονός τοῦτο εἶνε οὐδὲν ἦττον ἢ ἰδρυσις καὶ ἄλλου λύκειου, ἀλλὰ λύκειου ἀρνούμενου νὰ συμμορφωθῆ πρὸς τὰ κράτουντα ἐν τῇ ἀκαδημαϊκῇ Ὁμοσπονδίᾳ. Τὴν ἐμπνευσίν των οἱ ἰδρυταὶ ἀρύνονται ἀπὸ τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ νεωτέρου πνεύματος. Ἀξιοσημείωτον δὲ ὅτι εἶνε ἀμφότεροι Ἀμερικανοὶ ἐγκαταστάτες ἐν Ὁξφόρδῃ πρὸ πενταετίας καὶ λαθόντες τὸ ὀξόνειον δίπλωμα. Τὸ 1894 ἦτο σημαντικὸν ἔτος διὰ τὴν Ὁξφόρδην. Καθ' ὅν χρόνον διωρίζετο καθηγητῆς τῆς Συγχρόνου ἱστορίας ὁ κ. Γιόρκ Πάουελ, ἀνὴρ ἐγνωσμένος ἐν Ἀγγλίᾳ ὡς εἰς τῶν προδευτικωτέρων κοινωνιολόγων, ἂν μὴ αὐτόχρονα κοινωνιστῶν, ἀφικνούμενον ἀπὸ τῆς ἀντιπερὶ ἀκτῆς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ οἱ δύο ἀμερικανόπαιδες Vrooman καὶ Beard, ὅπως ἐγγραφῶσιν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἀκολούθως ἰδρύσωσι τὴν Κοινωνιολογικὴν ταύτην Σχολὴν, ἧτις ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια αὐτῆς τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα, καὶ ἧς προορισμὸς ἔσται νὰ παράγῃ ὀδηγούς τῶν ἐργατικῶν ὁμάδων. Ἡμην παρὼν κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην καὶ μοὶ ἐφάνη λίαν φυσικὸν ὅτι πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ἦτο ὁ Γιόρκ Πάουελ. Τὸν εἶχον γνωρίσει προσωπικῶς

μικρόν μετά τὸν διορισμὸν τοῦ εἰς τὴν ἔδραν τῆς Συγχρόνου Ἱστορίας, νέηλος τότε ὢν ἐγὼ ἐν Ὁξφόρδῃ. Πλήρης ἀνεκδηλώτου, ἀνεπιδείκτου καὶ συγκεντρωμένου ἐνθουσιασμοῦ εἶνε ὁ ἀνὴρ. Θὰ ἦτο δύσκολον νὰ εὕρη τις ἄνθρωπον μὲ πλείονα ἐνθουσιασμὸν καὶ μὲ ὀλιγωτέρας λέξεις.

Τριακόσκιαι χιλιάδες ἀνθρώπων ἐξεπροσωποῦντο εἰς τὴν ἐναρκτήριον ταύτην τελετὴν τοῦ Ρωσκινείου λυκείου. Ἐκλήθη Ρωσκινεῖον ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ φιλοσόφου Ρῶσκιν, πρώτου διδάξαντος τὸ ἀγγλικὸν γένος ὅτι πλοῦτος δὲν ὑπάρχει ἄλλος ἐν τῷ κόσμῳ εἰμὴ ὁ πλοῦτος ὃν γνωρίζομεν ὑπὸ τὸ ὄνομα ζωῆ. Ὁπου ζωὴ ἐκεῖ καὶ πλοῦτος. Τὸ νέον λυκειον τῆς Ὁξφόρδης θὰ ἐμπνέται ἐκ τοῦ διδάγματος τούτου τοῦ Ρῶσκιν. Σκοπὸν αὐτοῦ προτίθεται νὰ τέμῃ νέαν ὁδὸν ἐν τῇ μεθόδῳ τῆς πανεπιστημιακῆς παιδείσεως. Ὅτε ἀνήγγειλε τὸν σκοπὸν, ἠγέρθη σφοδρὰ ἀντιπολίτευσις, ἀλλ' εἰ ἰδρυταὶ ἐδήλωσαν ὅτι δὲν προτίθενται νὰ προσθέσουν νέον λυκειον, ἀλλὰ νὰ προσθέσουν νέαν λειτουργίαν καὶ νέαν μέθοδον χωρὶς νὰ παραβλάψουν ἢ ὑποτιμήσουν τὴν ἤδη ὑπάρχουσαν λειτουργίαν καὶ μέθοδον. Ἡ Ὁξφόρδη μέχρι τοῦδε παρήγε πολιτείας, κυβερνήτας, φιλολόγους καὶ φιλοσόφους. Ἄς ἀρχίσῃ ἀπὸ τοῦδε νὰ παραγγυηροσέτι ἠγέτας τῶν ἐργατικῶν τάξεων καὶ ἐρευνητὰς εἰδικούς τῶν πυκνῶς προκυπτόντων βιομηχανικῶν προβλημάτων. Ἐν Ὁξφόρδῃ ἀπὸ αἰῶνων συνεσπειράθησαν θησαυροὶ ἐπιστημονικοὶ καὶ καλλιτεχνικοὶ. Ἄς λάβωσι γνῶσιν τούτων καὶ οἱ δημιουργοὶ τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτος, ἵνα τὸ πνεῦμα τῶν προσκτῆσθαι εὐρύτητα καὶ βάθος καὶ οὕτως ἡ δημιουργία τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτος καταστῆ καὶ μείζων καὶ κρείσσω. Ἡ Ὁξφόρδη μέχρι τοῦδε ἦτο προσιτὴ εἰς τοὺς πλουσίους. Ἄς γίνῃ ἀπὸ τοῦδε προσιτὴ καὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ἄς ἐξέλθωσιν ἀπὸ τῶν κόλπων αὐτῆς καὶ ἰθύντορες τῶν ὁμάδων ἐκείνων, αἵτινες ἐμποροῦνται πῶθον καὶ ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων, τὰ ὅποια δὲν δύναται νὰ συστηματοποιήσῃ καὶ ἐκφράσῃ. Ἐἶνε καιρὸς νὰ διερμηνευθῶσι τὰ συναισθήματα ταῦτα τοῦ ἐργατικοῦ κόσμου. Ἡ Ὁξφόρδη λοιπὸν προσκαλεῖται νὰ δώσῃ τὸ φῶς τῆς. Εἰς τὴν φωνὴν ταύτην τῶν Ἀμερικανῶν νεανιῶν ἀπεκρίθη εὖνους ὁ ἐργατικὸς κόσμος τῆς Ἀγγλίας καὶ αἱ συντεχνίαὶ ἀπέστειλαν ἀντιπροσώπους εἰς τὴν ἐναρκτήριον τελετὴν τοῦ Ρωσκινείου λυκείου. Ἡ κατὰ τῆς πρωτοβουλίας ταύτης ἀντίστασις ἐμετριάσθη καὶ σχεδὸν ἐξέλιπεν, εἰ καὶ ἡ Ὁμοσπονδία τοῦ πανεπιστημίου ἀρνεῖται νὰ συμπεριλάβῃ ἐν τῇ διηκδοσίᾳ αὐτῆς τὸ νέον τοῦτο λυκειον. Ἄλλ' ἴσως ἐνδῶση, ἐν προσεχῆτι τινὶ χρόνῳ, εἰς τὴν ἰσχὺν τῶν πραγμάτων, εἰς τὸν κόσμιον ἐκείνον Νόμον, ὅστις λανθάνει λειτουργῶν καὶ ἰθύνων καὶ βελτιῶν.

Τὸ Ρωσκινεῖον ἤδη ἀριθμεῖ περὶ τοὺς ἐβδομηκοντα σπουδαστάς. Ὅπως καὶ εἰς τὰ λοιπὰ λυ-

κεία τοῦ πανεπιστημίου εἰ σπουδασταὶ διαβιῶσιν ἐντὸς τοῦ κτιρίου. Ὁ Vrooman καὶ ὁ Beard, ἀρωγούς ἔχοντες ἕνα ἑκατομμυριοῦχον ἐν Ὁξφόρδῃ καὶ ἕνα ἐν Ἀμερικῇ, ἀνέλαβον τὰς δαπάνας τῆς συντηρήσεως τοῦ λυκείου ἐπὶ τινὰ ἔτη. Τοιοῦτοτρόπως καθίσταται δυνατὸν ἵνα ὁ σπουδαστὴς ὑποβληθῆ εἰς μετρίαν πληρωμὴν· θὰ πληρῶνῃ μόνον ἐξήκοντα φράγκα κατὰ μῆνα, καὶ ἀντ' αὐτῶν θὰ ἔχῃ τροφήν, κατοικίαν καὶ διδασκαλίαν.

Δεκτὸς εἰς ἐγγραφήν γίνεται οἰοσὴποτε, ἀρκεῖ νὰ δύναται ν' ἀναγινώσκῃ ἐν σύγγραμμῳ μετὰ νοημοσύνης. Ἄπαξ τοῦ μηνὸς ὁ σπουδαστὴς ὀφείλει νὰ ὑποβάλλῃ διατριβὴν τινὰ ἐξ ἐπτακοσίων λέξεων. Ἡ διδασκαλία εἶνε τετραετής, ἀλλ' ἐν μόνον ἔτος θὰ κατοικῆ ὁ σπουδαστὴς ἐντὸς τοῦ λυκείου, τὰ δὲ λοιπὰ τρία ὅπου ἂν θέλῃ, τελῶν ὅμως ἐν ἐπικοινωνίᾳ μετὰ τῶν καθηγητῶν.

Ὅπως καὶ εἰς τὰ λοιπὰ λυκεία τῆς Ὁξφόρδης, καθηγηταὶ καὶ σπουδασταὶ συγκατοικοῦσιν, ἀλλ' ἐν τῷ Ρωσκινεῖῳ ἡ συμβίωσις θὰ ἔχῃ ἰδιάζοντά τινα χαρακτηριστῆρα. Ὁ ὀργανισμὸς εἶνε τοιοῦτος, ὥστε ἡ ἐκπαίδεσις νὰ προκύπτῃ ἐκ τῆς συμβιώσεως αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν ὄχι ἀπλῶς ἐκ τῶν παραδόσεων.

Μέγα κτίριον πρόκειται μετὰ χρόνον τινὰ νὰ οἰκοδομηθῆ, κατάλληλον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς Σχολῆς, μετὰ κήπου καὶ ἄλλους καὶ βιβλιοθήκης. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐνωκιάσθη μεγάλη οἰκία ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως, ἀνήκουσα εἰς τὸ Balliol λυκειον. Ἄς ἐλπίσω ὅτι θὰ εὐρεθῶν καὶ ἐλληνοπαῖδες νὰ ποθήσουν τὴν ἐν αὐτῷ τόσῳ εὐέλπιδά διαβίωσιν, ἔστω καὶ δι' ἐν μόνον ἔτος.

ΕΚΑΒΡΓΟΣ

Η ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΟΣ

(Κατὰ τὸν μαθητὴν τοῦ Πασαλότση Βαρῶνον R. de Guimps).

Ἐκαστος ἄνθρωπος, ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον, φέρει τὰ στοιχεῖα τριπλῆς ζωῆς, τῆς φυσικῆς, ἣν ἔχει κοινὴν πρὸς τὰ ζῶα, τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς. Καὶ ἡ μὲν φυσικὴ ζωὴ ἐδρεύει ἐν τῷ σώματι, ἡ δὲ λογικὴ ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ ἡ ἠθικὴ ἐν τῇ καρδίᾳ. Τούτων ἡ σπουδαιότερα καὶ ἡ μᾶλλον ἔχουσα ἀνάγκην προσοχῆς καὶ ὑποστηρίξεως εἶνε ἡ ἠθικὴ ζωὴ. Διὰ ταύτης ὁ δημιουργὸς προσκαλεῖ ἕκαστον εἰς τὴν τελειότητα· αὕτη ἀναπτυσσομένη προσηκόντως δύναται νὰ παράσχῃ ἡμῖν πλήρη καὶ ἀφθαρτον εὐδαιμονίαν· αὕτη κανονίζει καὶ τὰς λοιπὰς δύο συμφῶνας πρὸς τὸν προορισμὸν, ὃν ἔχει νὰ ἐκπληρώσῃ ἕκαστος ἐν τούτῳ τῷ βίῳ. Διὰ τοῦτο ταύτης παραμελουμένης ἐκτροχιάζονται καὶ αἱ λοιπαὶ δύο,

καὶ τότε ὁ ἄνθρωπος ἀπεσβίνει ἢ κτῆνος, ἢ κακούργος. Ἐκ τούτου συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ ἀγωγή καὶ μόρφωσις τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν εἶνε τὸ πρώτιστον μέλημα, τὸ οὐσιωδέστατον τῶν καθηκόντων τῶν τε γονέων καὶ διδασκάλων, τῶν ἐχόντων σαφῆ συνείδησιν καὶ καθαρὰν συνείδησιν τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῶν προορισμοῦ.

Ἐν τούτοις τὸ καθῆκον τοῦτο τῆς ἀγωγῆς τοῦ παιδὸς οἱ πλείστοι παραμελοῦμεν, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν νηπιακὴν τῶν παιδῶν ἡλικίαν. Τὴν ἀμέλειαν δ' ἡμῶν ταύτην δικαιολογοῦμεν πιστεύοντες ὅτι δὲν ἔφθασεν ἔτι ἡ πρὸς τοῦτο ἀρμόζουσα στιγμή· ὅτι ἡ ἠθικὴ ἀνάπτυξις ἀρχίζει μόνον κατὰ τὴν ἡλικίαν τῆς τοῦ νοῦ ἀναπτύξεως, ὁπότε τὸ παιδίον ἀρχίζει νὰ μανθάνῃ γράμματα, νὰ φοιτᾷ εἰς τὸ σχολεῖον, ἢ καὶ ἔτι βραδύτερον. Πρὸς τί, λέγομεν, νὰ καταγινώμεθα τόσον ἐνωρὶς περὶ τὴν ἠθικὴν ἀνάπτυξιν ἐνός ὄντος, ὅπερ δὲν καταλαμβάνει τίποτε, δὲν ἐννοεῖ ἀκόμη τὸν κόσμον, καὶ δὲν εἶνε ἱκανὸν διὰ τίποτε; Καὶ ὅμως τὸ ἀσθενὲς τοῦτο ὄν, τὸ μωρὸν νομιζόμενον καὶ λεγόμενον, δεῖκνυε εἰς ἡμᾶς μετ' ὀλίγου μῆνας ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του χαρακτηριστικά, ἐφ' ὧν ἐγκατοπτρίζονται πάντα τὰ ἀγαθὰ καὶ πονηρὰ συναισθήματα, τὰ διεγείρομενα ἐν τῇ καρδίᾳ του, ἅπερ ἐρίζουσιν, οὕτως εἰπεῖν, τὰ ἀμιλλῶνται τινὰ τῶν δύο θὰ κατασχύσῃ κατὰ τὴν μέλλουσαν πορείαν τοῦ βίου καὶ τίνων ἡ δύναμις καὶ κατῆχουσις ἢ θὰ ἀναβιβάσῃ τὸν παῖδα εἰς τὰ ὕψη τῆς δόξης καὶ εὐδαιμονίας, ἢ θὰ συντριψῇ καὶ καταρρίψῃ εἰς τὸ χάος τῆς ἀτιμίας καὶ τοῦ ὄνειδος.

Οἱ γονεῖς λοιπὸν δὲν ἔχουσιν ἄρα τίποτε νὰ πράξωσι κατὰ τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν τοῦ παιδὸς τῶν; Δὲν ἔχουσι νὰ προλάβωσι κίνδυνόν τινα, ἀλλὰ πρέπει νὰ περιμένωσι νὰ συμβῆ τὸ κακόν, ὅπως κατόπιν ζητήσωσι τὴν τούτου θεραπείαν; Δὲν ὀφείλουσιν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νὰ ἀφυπνίσωσι καὶ διεγείρωσι πᾶν ὅ,τι ἀγαθὸν αἰσθημα ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ παιδὸς ὑποβοηθῶντες τὴν τούτου ἀνάπτυξιν; Δὲν ὀφείλουσιν ἐξ ἐναντίας νὰ κατευναζῶσι καὶ καταπνίγωσι πᾶν ὅ,τι μοχθηρὸν, ὅπερ διακρίνουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ παιδὸς, καὶ νὰ ἀπομακρύνωσι τὰς περιστάσεις τὰς συντελοῦσας πρὸς αὐξήσιν καὶ πρόδον τῆς κακίας; Ναί, ὦ σεις αἱ μητέρες, ἡ πρώτη αὕτη ἡὼς τοῦ ἠθικοῦ βίου, ἣν βλέπετε ἀνατέλλουσαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ τέκνου σας, εἶνε τὸ πολυτιμότερον ἀγαθὸν καὶ ἡ προσφιλεστέρα ἐλπίς σας. Εἶνε τὸ ἐνέχυρον καὶ ὁ ἀρραβὼν τῆς μελλούσης εὐδαιμονίας τοῦ ἀσθενοῦς αὐτοῦ πλάσματος, εὐδαιμονίας οὐ μόνον ἐπιγείου, ἀλλὰ καὶ οὐρανίας. Ἐπομένως ἡ πρώτη φροντίς καὶ ὁ διακκέστερος πόθος σας πρέπει νὰ εἶνε τὸ νὰ προσέχητε νὰ διαφυλάττητε καὶ περιφρουρήτε τὸ πολυτιμὸν τοῦτο σπέρμα, ὑποβοη-

θοῦσαι καὶ ἰθύνουσαι πάσῃ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόδον αὐτοῦ διὰ πᾶν ὅ,τι εἶνε ἀγαθόν, ἀληθές καὶ ὠραῖον.

Ἄλλὰ τὰ ἠθικὰ προσόντα, τὰ ἀγαθὰ σπέρματα τῆς ἀρετῆς, ὅπως ὅλαι αἱ ὀργανικαὶ δυνάμεις, δὲν αὐξάνουσιν ἄλλως καὶ δὲν τελειοποιούνται εἰ μὴ διὰ τῆς ἀσκήσεως. Ἐκ τῆς καθημερινῆς ἀσκήσεως καὶ ἐνεργείας αὐτῶν γεννᾶται ἡ δύναμις τῶν. Ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκάστου ζωῇ εὐρηται ἡ παραγωγή καὶ ἡ πρόδος τῶν ἀρετῶν. Ἐν ταῖς πράξεσιν, ἐν τῇ δράσει τοῦ καθημερινοῦ βίου ὁ δημιουργὸς παρέχει εἰς ἡμᾶς τὰ μέσα, δι' ὧν δυνάμεθα νὰ διευκολύνωμεν τὴν ἐνεργίαν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ἠθικῆς ζωῆς τῶν παιδῶν.

Ἀπ' αὐτῆς τῆς νηπιακῆς ἡλικίας εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐπιστήσῃ τις τὴν προσοχὴν του ἐπὶ τῶν ἐμφάνσεων τῆς καρδίας τοῦ παιδὸς οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ αὐξήσῃ λεληθῶτως οὐδὲν τῶν ἐλαττωμάτων τῆς φύσεως αὐτοῦ, νὰ πολεμήσῃ τὸ κακὸν ἐν ὅσῳ ἔτι εἶνε ἀσθενές· ἀπ' ἐναντίας δὲ νὰ συνδράμῃ καὶ ὑποβοηθήσῃ τὸ ἀγαθὸν πρὶν ἢ καταπιγῆ ὑπὸ τῶν παραφουρμένων ἀκκνῶν τῆς κακίας. Τὸ νὰ πολεμῆ δὲ τις τὸ κακὸν σημαίνει ὅτι πολεμῆ τὰς διαθέσεις ἐκείνας, αἵτινες ὀδηγοῦσι καὶ φέρουσιν εἰς τὴν κακίαν. Ὁ σκοπὸς εἶνε νὰ ἐξουδετερώσῃ τὰς περιστάσεις καὶ τὰς ἀφορμὰς τὰς γεννώσας τὰ ἐλαττήρια τῆς κακῆς ἀγωγῆς καὶ ὀλεθρῆς ἐπιδρώσας ἐπὶ τὴν θέλησιν. Ἐτέρωθεν δὲ ἀνάγκη πᾶσα νὰ καλλιεργῆ τὰς ἀγαθὰς ἐκείνας διαθέσεις καὶ τὰ αἰσθήματα, ἅπερ εὐχεται καὶ ἐπιθυμεῖ πᾶς ἐχέφρων γονεὺς νὰ ἴδῃ δεσπόζοντα ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ παιδὸς. Πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ τὰς περιστάσεις, αἵτινες διεγείρουσι καὶ ἐπιρρωνύουσιν τὰς ἀγαθὰς τοῦ παιδὸς διαθέσεις καὶ αἵτινες ἐπιδρῶσιν αἰσίως ἐπὶ τὴν θέλησιν αὐτοῦ, ἐλευθέραν ἔτι διαμένουσαν ἀπὸ τῆς ἐπιρροῆς τῶν πκθῶν, ὥστε τὰ ἀγαθὰ ἐκείνα αἰσθηματὰ νὰ προσκτῶνται κατὰ μικρὸν τὴν δύναμιν καὶ μονιμότητα ἐκείνην, ἧτις εἶνε ἀναγκασιότατη πρὸς μόρφωσιν ἠθικοῦ βίου.

Ἄλλὰ τὰ μέσα, δι' ὧν κατορθοῦται ἡ τε ἀνάπτυξις τῶν ἀγαθῶν αἰσθημάτων καὶ διαθέσεων τοῦ παιδὸς καὶ ἡ καταπολέμησις τῶν πονηρῶν, εἶνε ποικίλα. Τούτων τὰ κυριώτερα εἶνε τέσσαρα· τὰ παραδείγματα, ἡ ἔξις, ἡ διδασκαλία καὶ ἡ πειθαρχία.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ παραδείγματος εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς φυσικῆς ἡμῶν ὀρατικῆς πρὸς μίμησιν. Οὐδὲν τῶν ζῶων μιμητικώτερον τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ πίθηκοι δημογυμνοῦμενος κατέχουσι τὴν δευτέρην θέσιν. Ἡ ὀρατικὴ αὕτη εἶνε ἐντονωτάτη εἰς τοὺς παῖδας· ὅθεν εὐνόητον εἶνε ὅτι μεγάλη σπουδὴ πρέπει νὰ καταβάλληται ἀπὸ μέρους τῶν γονέων πρὸς παραστάσιν καλῶν πάντοτε παραδειγμάτων. Ἀνάγκη οἱ παῖδες νὰ βλέπωσιν ὀφθαλμοφανῶς πράξεις καλὰς μᾶλλον παρὰ νὰ ἀκούωσι λόγους

καλούς. Ὁ μέγας ρήτωρ τῆς ἀρχαιότητος σαφῶς ἀπεφάνητο εἰπών: « Ἄπας λόγος, ὅταν ἀπῆ τὰ πράγματα, μάταιόν τι καὶ κενόν φαίνεται ». Ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ μᾶς λανθάνῃ ὅτι μὲ ὄλην τὴν πρὸς τοῦτο μέριμναν ἡμῶν θὰ ἔλθῃ στιγμή, καθ' ἣν οἱ παῖδες θὰ εὐρεθῶσιν ἐκτεθειμένοι ἀπέναντι κακῶν παραδειγμάτων. Τότε πῶς θὰ δυνηθῶσι νὰ ἀποφύγῃσι τὸν κίνδυνον; Ἀνάγκη πᾶσα ἵνα ἡ πρὸς μίμησιν κλίσις αὐτῶν ὑποχωρῇ εἰς τὴν δύναμιν ἀνωτέρου τινὸς ἐλατηρίου, τῆς συναισθήσεως δηλονότι τοῦ καθήκοντος· τοῦθ' ὅπερ καὶ μόνον θὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν νὰ προφυλάξῃ τοὺς παῖδας ἐκ τοῦ μολύσματος τῶν κακῶν παραδειγμάτων. Διὰ τοῦτο, ἐνῶ ἀσχοῦμεν τὸν παῖδα εἰς τὴν μίμησιν τῶν καλῶν πράξεων, συγχρόνως πρέπει νὰ διδάσκωμεν αὐτόν, ὅτι δὲν ἀρμόζει νὰ καθίσταται πάντοτε δούλος τῆς πρὸς μίμησιν βροπῆς· νὰ θωρακίζωμεν δ' αὐτόν δι' ἐσωτερικοῦ τινος νόμου ἀνεξαρτήτου τοῦ παραδείγματος. Ὀφείλομεν δηλονότι νὰ καλλιεργῶμεν ἐν τῇ καρδίᾳ του τὴν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος καὶ νὰ ἐνισχύωμεν αὐτὴν τοσοῦτον, ὥστε ἐν πάσῃ περιπτώσει οἰονδήποτε ἄλλο ἐλατήριον νὰ ὑποχωρῇ ἀπέναντι τῆς θείας φωνῆς τοῦ καθήκοντος.

Ἡ ἐξίς ἢ συνήθεια δὲν εἶνε μόνον ἡ ἰδιόζουσα ἐκείνη κατάστασις τῆς ψυχῆς, ἡ προκύπτουσα ἐκ τινος εἶδους ἀσκήσεως ἐπανειλημμένης, ἀλλ' εἶνε προσέτι αὐτῇ ἡ ὄρεξις καὶ τάσις πρὸς πράξεις καὶ ἐντυπώσεις ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπαναλαμβανόμενας. Ἡ ἐξίς, ἡ συχνάκις προσλαμβανούσα τὴν δύναμιν φυσικῆς ἀνάγκης, ἐξασκεῖ μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τὴν θέλησιν τοῦ παιδὸς καὶ ἐπομένως συντελεῖ τὰ μέγιστα πρὸς τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην διεύθυνσιν τοῦ ἠθικοῦ αὐτοῦ βίου. Ἐκ τούτου ἐπεταί ὅτι ἡ μήτηρ πρὸ πάντων ὀφείλει νὰ ἀγρυπνῇ μετὰ πάσης δυνατῆς ἐπιμελείας ἐπὶ τῶν πρώτων ἐνδείξεων τῆς ἐξέως, ἢν παρούσῃ ἢ ζῶν τοῦ παιδός, ὅπως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δυνηθῇ νὰ καταπολεμήσῃ μὲν τὰς ἐξίς ἐκείνας, αἵτινες φέρουσιν εἰς τὸ ἐλάττωμα, προαγάγῃ δὲ ἐκείνας, αἵτινες καθοδηγοῦσιν εἰς τὴν ἀρετὴν. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἐξίς, αἵτινες φαίνονται ἠθικῶς ἀδιάφοροι, καθ' ὅσον οὐσιαστικῶς αὐταὶ δὲν φέρουσιν οὔτε εἰς τὴν κακίαν, οὔτε εἰς τὴν ἀρετὴν. Ἀπέναντι τούτων δύναται τις νὰ μένῃ ἀδιάφορος, ἀλλὰ μέχρι τινός· διότι ἐξίς τις, ἢ τις κατ' ἀρχὰς φαίνεται ἀδιάφορος, μετὰ περὶλευσιν χρόνου ἀποβάλλει τὸν χαρακτῆρα τοῦτον καὶ ἐμφανίζεται ὡς πρόσκομμα εἰς τὴν πρὸς τὴν ἀρετὴν πρόοδον τοῦ παιδός.

Ὡστε δασάκις καταλαμβάνομεν, ὅτι ἡ σήμερον ἀδιάφορος φαινομένη ἐξίς βραδύτερον δύναται νὰ καταστῇ ἐμπόδιον εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ παιδός, πρέπει νὰ καταπολεμήσωμεν αὐτὴν ἐνωρίς. Ἄλλως δὲ ἡ ἐξίς καθιστᾷ πολλὰκις τὸν ἄνθρωπον δούλον, ἀφαιροῦσα ἀπ' αὐτοῦ μέ-

ρος τῆς ἐλευθερίας του, ἢ τὸν ἀσκεῖ νὰ ἐκτελῇ μηχανικῶς ὀρισμένας τινὰς πράξεις, καθ' ἐκάστην ἐπαναλαμβανόμενας, εἰς τρόπον ὥστε ἀμβλύνει εἰς αὐτόν τὴν δύναμιν τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἔχειν συνείδησιν τῶν πράξεών του. Τοιαύτη π.χ. ἐξίς εἶνε ἡ τοῦ προσεύχεσθαι πρῶτ' καὶ ἐσπέρας μηχανικῶς ἄνευ τινὸς συναισθήματος καὶ θερμότητος τῆς καρδίας.

Ἐκάστη μήτηρ ὀφείλει νὰ μεταδίδῃ εἰς τὰ τέκνα τῆς ἠθικῆς τινὰ διδασκαλίαν, εὐθὺς ὡς νομίσῃ ὅτι αὐτὰ εἶνε εἰς θέσιν νὰ τὴν ἐνωθῶσιν. Ἡ διδασκαλία αὕτη πρέπει νὰ ποιήσῃ κατὰ τὰς περιστάσεις, μεταδιδόμενη ὑπὸ τὴν μορφήν εἴτε συμβουλῆς, εἴτε προτροπῆς, εἴτε ἐπιπλήξεως καὶ ἐνισχυομένη διὰ τῆς ἀφηγήσεως μύθου τινός ἢ ἱστορήματος. Ἐν πάσῃ οἰκογενείᾳ, ἐν ἣ ὀρεσπάζει τὸ σέβας τῆς θρησκείας καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς ἠθικῆς, ἐκάστη λέξις ἢ φράσις, ἣτις ἐξέρχεται τοῦ στόματος τῆς μητρὸς ἢ τοῦ πατρὸς, περικλείει ἐν ἑαυτῇ σωτήριον διδασκαλίαν. Εἶνε ἀληθές ὅτι ἡ διδασκαλία δὲν φέρει πάντοτε τοὺς ἐπιδωκομένους καρπούς. Τὰ αἴτια εἶνε πολλὰ καὶ διάφορα, ἐν οἷς μάλιστα τὰ ἐξῆς· Πρῶτον εἶνε τὸ ἄκαιρον τῆς διδασκαλίας· « καιρὸς παντὶ πράγματι » λέγει ἡ κοινὴ παροιμία. Πρέπει δηλονότι νὰ καταβάλληται προσοχή, ὅπως ἡ διδασκαλία γίνηται εἰς τὸν παῖδα ἐν στιγμαῖς, καθ' ἃς εἶνε διατεθειμένος οὗτος νὰ δεχθῇ ταύτην· ὅταν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ διατελώσιν ἐν ἡρεμίᾳ, ἣτις ἐπιτρέπει αὐτῷ νὰ παρασχη ὄλην τὴν προσοχὴν του εἰς τοὺς λόγους τοῦ διδάσκοντος. Δεύτερον αἴτιον εἶνε τὸ ἀκατάλληλον τῆς διδασκαλίας· ἢτοι ἡ ἀσυμφωνία καὶ ἀναρμολογία ταύτης πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ παιδός, δι' ὃν εἶνε προωρισμένη. Ἴνα φέρωσιν ἀποτέλεσμα αἱ συμβουλαι καὶ παραινέσεις, πρέπει ἐξ ἅπαντος νὰ εἶνε ἀρκούντως καταληπταὶ εἰς τὴν διάνοιαν ἐκείνου, πρὸς ὃν ἀπευθύνονται· νὰ μὴ ἁμοιάζωσι πρὸς τὴν διδασκαλίαν ἱεροκήρυκος, ὅστις ἡμιλῶν πρὸς ἀκροατὰς μετρίως ἀναπτύξεως ἀγωνίζεται νὰ ἀναπτύξῃ ὑπερφυσικά ζητήματα διὰ γλώσσης ἀκατάληπτου. Τρίτον αἴτιον τῆς ἀκαρπίας καὶ ματαιότητος τῆς διδασκαλίας εἶνε ἡ πολυλογία καὶ ἡ συχνὴ ἐπανάληψις τῶν συμβουλῶν, δι' ὧν ἐπιχειρεῖ τις νὰ ἠθικοποιήσῃ τὸν παῖδα. Ἄς ἔχωμεν κατὰ νοῦν ὅτι οἱ λόγοι μας εἰς ἐκείνους μόνον δύνανται νὰ ἔχωσιν ἀποτέλεσμα, αἵτινες τοὺς ἀκούουσιν ἐκουσίως· λόγος, ὅστις ἐνοχλεῖ, ἢ ἧμιστὰ ἐπενεργεῖ. Ἐὰν θέλωμεν νὰ περιμένωμεν εὐτυχὲς ἀποτέλεσμα τῶν ἠθικῶν διδασκαλιῶν καὶ συμβουλῶν μας, ἀνάγκη νὰ προσέχωμεν, ὅπως μὴ ὤσιν αὐταὶ διεξοδικαὶ καὶ μὴ ἐπαναλαμβανόμεναι κατὰ κόρον. Ἡ συχνὴ ἐπανάληψις ἐξασθενίζει τὴν δύναμιν τοῦ λόγου. Ἐντεῦθεν λύεται καὶ τὸ ζήτημα, διατὶ συμβαίνει πολλάκις ὥστε γονεῖς ἀπὸ πρῶτας

μέχρις ἐσπέρας ἀκαταπαύστως συμβουλευόντες ἢ ἐπιπλήττοντες τὰ τέκνα των φθάνουσιν ἐπὶ τέλους εἰς ὄλωσ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα τοῦ ἐπιδωκομένου, καὶ ἀντὶ νὰ παρασκευάσωσι πρότυπα ἠθικῆς καὶ φρονήσεως, δημιουργοῦσι φαῦλα μέλη τῆς κοινωνίας, ἐν ἣ ζῶσιν.

[Ἐπεταί τὸ τέλος].

Ἐν Σόφῳ.

Δ. ΜΑΡΙΝΟΣ

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΜΟΥ

— Σὲ παρακαλῶ, κύριε βουλευτά, νὰ μ' ἀφήσῃς στὸ Διμίμι, νὰ προστατεύσῃς τὸν γέρο δασκαλό σου . . .

Καὶ ἡ φωνὴ ἐκείνη ἡ ἔρρινος, ἡ ἀποκαμωμένη, ἡ παρακλητικὴ, ἦτο ὄντως τοῦ παιδικοῦ δασκάλου μου.

Μετὰ εἰκοσιπενταετίαν περίπου τὸν ἐπανεβλεπον παρόμοιον, ὅπως τὸν ἀφήκα ὅτε ἐφευγον ἐκ τοῦ ὄρειου χωρίου μου, ὅπου μὲ ἐδίδασκε τὰ πρῶτα γράμματα, προσπαθῶν κυρίως διὰ τῶν πειστικῶν ἐπιχειρημάτων τῆς βέργας του νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὰ εἰς τὴν δυστροπούσαν κεφαλὴν μου.

Μοὶ ἐφάνη ἀπαράλλακτος καὶ αὐτομάτως ἐσηκώθη μετὰ σεβασμοῦ, προσπαθῶν νὰ διακρίνω ὀπισθεν τῆς εὐρείας ἐγχωρίου ἐνδυμασίας του τὴν περίφημον ἐκείνην βέργαν, ἢν τσοάκις ἐδοκίμασα. Ἐκεῖνος μὲ ἠτένισε δειλὰ καὶ κύπτων, κουρασμένος ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐτῶν καὶ τῆς μονοτονου διδασκαλίας του, ἐκάθισεν εὐσεβῶς εἰς τὸ ἄκρον μιᾶς καθέκλας, ἀναμένων τὴν ὑψηλὴν ἀπόφασιν τοῦ ἀρχαίου μαθητοῦ του.

Εἰς τὸ ἡμίφως τοῦ γραφείου μου, ὅπου ἐκάθητο συμμαζεμένος ὡς ἄμορφος ὄγκος, μοὶ ἐφάνη ὡς ὃν ἄλλου καιροῦ προγενεστέρο, παλαιοντολογικόν, ἀνακαλυφθὲν σήμερον ἐν μέσῳ στρωμάτων γῆς ξένων πρὸς τὴν ἐποχὴν καὶ πρὸς τὴν ζῶν του, καὶ ἡ ὄψις του μοὶ ἐπένευσεν αἰσθημα ἀνεξηγήτου οἴκτου, ὅπερ αἰσθανόμεθα ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν πελωρίων σκελετῶν τῶν προκατακλυσματικῶν ἐκείνων ζῶων.

Μοὶ ἐπῆλθεν ἡ παράδοξος ἰδέα ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ μυθολογούμενος ἄνθρωπος, ὅστις ἀπώλεσε τὴν σκιάν του, διότι τὸ ἔδαφος του ἐφευγεν ὑπὸ τοὺς πόδας του, ἐγκαταλιπὸν αὐτόν ἀπομεμονωμένον μετὰξὺ ὄλου τοῦ κόσμου, ξένου ἐντελῶς πρὸς αὐτόν, καὶ τὸ αἰσθημα τοῦ ἀνεξηγήτου οἴκτου, ὅπερ μὲ κατέλαβεν, ἐπηύχησε . . .

Μετὰ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἀδιάκοπον ἐργασίαν ἢ ἀπαίτησις, ἢν περίφοβος ἐτόλμα νὰ διατυπώσῃ ὁ ἀτυχὴς διδάσκαλός μου, ἦτο νὰ μὴ καταδιωχθῇ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς τοῦ χωρίου του μετακινούμενος ἀπὸ τὸ Διμίμι, ὅπου ἐδίδασκε καὶ τὸ ὅποιον μό-

λις ἠρίθμει 30 οἰκίας. Ἀντὶ ν' ἀνέλθῃ βαθμίδας τινὰς εἰς τὴν πολυπαθὴ κλίμακα τοῦ ἐπαγγέλματος του, κατῆλθε τὸναντίον ἐναλλάξας τὴν μεγάλην κωμόπολιν, ὅπου τὸν ἀφήκα διδάσκοντα, μὲ τὸ μικροσκοπικόν Διμίμι καὶ ἐφοβεῖτο μάλιστα ἀκόμη καὶ χειροτέρευσιν τῆς τύχης του, ἢν δὲν ἐπροστάτευεν ὀπωσδήποτε εἰσέτι ὁ νόμος « περὶ στοιχειώδους δημοτικῆς ἐκπαίδευσσεως ».

Τὸν ἠτένισα προσεκτικῶς καὶ ἐπὶ τῆς ναρκωμένης ἐκείνης φυσιογνωμίας, ὅπως ἐπὶ ἡρέμου ὕδατος, εἶδον κατοπτριζόμενον ὄλον τὸ ἀρχαῖον παιδικὸν παρελθόν μου, διερχόμενον μετὰ ταχύτητος κινητοσκοπίου, ἢν ἠδυνάτει νὰ παρακολουθήσῃ ἡ φαντασία μου.

Ὅλος ἐκεῖνος ὁ συνήθως δύσκολος μαθητικὸς βίος τῶν χωρίων, δυσκολώτερος κατὰ τὴν ἐποχὴν μου, διήλθε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου καὶ ἐλαφρὰ φρικίαις διέδραμε τὸ σῶμά μου μὲ τὰς ἀναμνήσεις ἐκείνας, αἵτινες ἐνετυπώθησαν δυσάρεστως ἐν τῇ παιδικῇ μνήμῃ μου, παραμένουσαι ζωηρόταται καὶ μέχρι σήμερον.

Ἐκεῖ ὑψηλὰ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ χωρίου μου, παρὰ τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ἐκεῖτο τὸ πρῶτον σχολεῖόν μου, πρὸς τὸ ὅποιον πρὶν ἢ ἀκόμη φοιτήσω ἠτένιζον μετὰ δέους, διότι δι' αὐτοῦ μὲ ἠπέιλουν πάντοτε ἐν τῇ οἰκίᾳ μας ὅτι θὰ θαμᾶσωσι τὸν εὐθυμον παιδικὸν χαρακτῆρά μου, ἰδίως διὰ τοῦ ξύλου τὸ ὅποιον « βγήκε ἀπ' τὸν παράδεισον ». Καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, καθ' ἣν ἀνηρχόμην ἐκ τῆς οἰκίας μας τὸν ἀνήφορον ἐκείνον ἵνα μεταβῶ διὰ πρώτην φοράν εἰς τὸ περίφημον ἐκεῖνο σχολεῖον, ψυχρὸς ἰδρῶς περιέλουσε τὸ παιδικόν μου σῶμα· μοὶ ἐφαίνετο ὅτι μετέβαινον νὰ ἐκπληρώσω φοβερόν τάξιμο, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξηρτάτο δλόκληρος ἡ ζωὴ μου. Πρὸ τῆς ἐκκλησίας ἐσταμάτησα τὸ βῆμα καὶ ἡ μικρὰ μου ψυχὴ περιδεῆς ἀνῆλθε μέχρι τοῦ ὕψους τῆς θύρας, ἀνωθεν τῆς ὁποίας ἐκρέματο ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας. Δὲν ἐγνώριζα ἀκόμη νὰ προσευχηθῶ, διότι θὰ ἦμην τότε μόλις πενταετής, ἀλλὰ μὲ κατέλαβεν ἐν παράδοξον συναίσθημα, ὅτι ἐκεῖ πλέον ἦτο ἡ μόνη καταφυγὴ μου, ὅτι οὐδεὶς μὲ ἠγάπα, ὅτι πάντες μὲ ἀπηνήθησαν, ἀφ' οὗ μ' ἐστειλαν εἰς τὸ σχολεῖον . . .

Μίαν ἡμέραν δλόκληρον μακρὰν τῆς οἰκίας μας! ἐσκεπτόμην καὶ μὲ κατελάμβανεν ἀπελπισμὸς ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι θὰ τὴν διηρχόμην μετὰξὺ ξένων, ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τὸ φοβερόν βλέμμα, ὅτι θὰ ἔτρωγον τὸ λιτὸν γεῦμά μου, ὅπερ μετ' ἐμοῦ ἔφερον, μετὰξὺ ἀδιαφόρων, οἵτινες θὰ μοὶ τὸ διήρπαζον βεβχίως, θὰ μ' ἐκακοποίησαν ἴσως, καὶ τὸ χειρότερον ὅλων ὅτι καὶ τὴν ἐπαύριον θὰ ἐπανελαμβάνοντο τὰ αὐτὰ καὶ πάντοτε πλέον τὰ αὐτὰ, αἰωνίως, ἄνευ ἐλπίδος τέλους, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐλπίδος ἐπανόδου τοῦ μακαρίου

ἐκείνου καθεστῶτος, κατὰ τὸ ὅποιον ἀπὸ πρωίας μέχρι ἐσπέρας ἐπαιζον, ἐφώναζον καὶ παρηνώχλων ἀδιακόπως ὅλην τὴν γειτονίαν.

— Αἴντε, παιδάκι μου, μὲ τὸ καλὸ στὸ σχολεῖο, νὰ ἡσυχάσῃ πιά τὸ σπῆτι, μοὶ εἶπε τὸ πρῶτ' αἰὼς Δευτέρως ἡ μάμμη μου προπέμπουσά με, ἐν ᾧ συγχρόνως μοὶ εἶδιδε καὶ μίαν δεκάραν διὰ δευτεριώτικο τοῦ δασκάλου.

— Ὡρα καλή! δόξα σοὶ ὁ Θεός, θὰ ἡσυχάσῃ λιγάκι ἡ γειτονία, ἐπανελάμβανον εἰρωνικῶς αἱ γειτονίσσαι ἐν χαρῇ κατὰ τὴν διάθεσίν μου.

Καὶ ἐγὼ ἀκούων τοὺς φιλιππικούς ἐκείνους προσεπάθουν νὰ κρατήσω τὴν πόζα μου, κινῶν ἀμερίμνωσ δῆθεν τὴν μικρὰν πετσέταν, ἣτις περιεῖχε τὸ πρόγευμά μου, ἐπιδεικνύων μὲ τρόπον ἕνα χαρτοφύλακα πέτσινον, ἐρυθροῦ χρώματος, ὃ ὅποιος εἶχε τὸ θυμῶσιον προσὸν νὰ μυρίζῃ ὅπως τὰ καινουργῆ τσαρούχια καὶ ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν περιέλειπε μίαν πλάκα καὶ ἐν ἀλφραθητάριον, ἐφόδια, φεῦ! τῆς μελλούσης πλέον ζωῆς μου.

Εὐθύς ὁμοῦ ὡς ἀπεμακρύνθη ὀλίγον ἀπὸ τὴν γειτονίαν μου καὶ ἐνόησα ὅτι ὅλοι οἱ κακεντρεχεῖς ἐκείνοι ὀφθαλμοὶ ἔπαυσαν νὰ μὲ παρακολουθοῦν, ὅλον ἐκείνο τὸ ἐπίπλαστον θάρρος μὲ ἐγκατέλιπεν. . . Ἦσθάνομην μίαν ἀνεκφραστον πικρίαν καὶ ἐσχημάτισα βαθμηδὸν ἀκράδαντον τὴν πεποίθησιν ὅτι κανεῖς, κανεῖς δὲν μὲ ἡγάπα πλέον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην διηρχόμην διὰ τῆς ἀγορᾶς, τοῦ περιφήμου παζαριοῦ τοῦ χωριοῦ, μὲ τὰ μεγάλα πλατάνια τοῦ καὶ μὲ τὰ κρύα νερά. Ἡ πρώτη μου δουλειά, μόλις ἐπάτησα τὸν τόπον ἐκείνον τῆς ἀπολαύσεως κατ' ἐμέ, ἦτο ν' ἀγοράσω ἀπὸ τὸ πλησιέστερον μπακαλικὸν δύο ζαχαροκουλούρας μὲ τὸ δευτεριώτικο τοῦ δασκάλου, ἃς κατεβρόχθισα ἀμέσως, καὶ χωρὶς νὰ διψῶ ἐπλησίσιζα ἔπειτα ἀσυνειδήτως εἰς τὴν μεγάλην δεξαμενὴν, ἐθαύμασα διὰ χιλιοστήν φορὰν τὰς ἀτέχνους κεφαλὰς τῶν λεόντων, ἐξ ὧν ἔρρεε πάντοτε ἄφρονον τὸ ὕδωρ, καὶ λησμονῶν νὰ καταστείλω τὴν ἀνύπαρκτον δίψαν μου ἤρχισα νὰ παίζω μὲ τὰς πάπιας τοῦ μπακάλη, αἵτινες ἐλούοντο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐν τῇ εὐρείᾳ δεξαμενῇ. Μὲ κατέλαθεν ἐν παραδόξῳ αἰσθημα φθόνου κατὰ τῶν ἀμερίμων ἐκείνων πτηνῶν, ἅτινα δὲν εἶχον τὴν ἀνάγκην ποτέ, ποτέ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ τὸ κακοποιὸν πνεῦμα ἤρχισε νὰ διεγείρεται ἐν ἐμοί. Παρετήρησα περίξ μου ἕνα εὐρὸν μίαν πέτραν ὅπως τὴν βίψω σκληρῶς κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ἀτυχῶς δὲν παρουσιάσθη τοιαύτη ἐσκέφθη πρὸς στιγμὴν νὰ βίψω ἐναντίον των τὸ μικρὸν δέμα μὲ τὸ πρόγευμά μου, ἀλλὰ δευτέρως σκέψις σοφωτέρως μὲ ἀνεχάτισε καὶ ξεκρεμάσας τὸν χαρτοφύλακα ἤρχισα νὰ τὰς ἀπειλῶ ἀνατινάσσων αὐτὸν μεθ'

ὅλης τῆς δυνάμεως, ἣν μοὶ εἶδιδεν ἡ μικρὰ μου ἡλικία καὶ τὸ βαθμηδὸν αὐξάνον μῖσός μου κατὰ τῶν ἀθῶων ἐκείνων πτηνῶν. Αἱ πάπια ὅμοι δὲν μὲ ἐλάμβανον ὑπ' ὄψει καὶ ἡ ὀργή μου ἐν τούτοις ἤξανε κατὰ τρόπον ὥστε μὲ τὸ τρίτον τῆς νύκτα ἐνόμισα φαίνεται πρακτικώτερον καὶ εὐλικρινέστερον νὰ πραγματοποιήσω τὰς ἀπειλάς μου καὶ μετὰ λύσεως ἐξεσφενδόνισα τὸν ὠραῖον χαρτοφύλακά μου, τὸν κατακόκκινον, ὅστις ἐμύριζεν ὅπως τὰ καινουργῆ τσαρούχια, τὸ θυμῶν ἐκείνο κατὰ τὴν μικρὰν μου ἀντίληψιν τῆς τέχνης, ὅπερ μὲ ἐπαρηγόρει κάπως ἐλαφρύνον τὰς πικρίας τοῦ μέλλοντος σχολικοῦ μου βίου, εἰς τὸ μέσον τῆς δεξικμενῆς κατὰ κεφαλῆς τῶν λουρμένων πτηνῶν.

Μόλις ὁμοῦ ἐξέφυγεν ὁ σάκκος τῶν χειρῶν μου καὶ ἀμέσως ἡ ἀστοχος ἐκείνη ἐνέργεια ἐπενήργησεν ἐπ' ἐμοῦ ὡς κένωσις Λουδοῦνικῆς λαγῆνους. Ἐμείνα κερκυνοπληκτος. Αἱ πάπια ἐν τούτοις διεσκορπίσθησαν καὶ παρέμεινε μόνος ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ναυμαχίας ἐπιπλέων ὁ ἀτυχῆς χαρτοφύλαξ, παρακολουθούμενος πλέον ἀπὸ τὴν αὐξάνουσαν ἀπελπισίαν μου ἐν τῇ παρατεινομένη ἐκείνῃ ψυχρολουσίᾳ τοῦ ἀντικειμένου τοῦ θαυμασμοῦ μου, τὴν ὁποίαν, ἵνα τὸν διασώσω, ἐν τῇ παραζάλη μου παρ' ὀλίγον θὰ συνεμεριζόμην καὶ ἐγὼ, ἀνανήψας τέλος ἐκ τῆς ἀγαλματώδους ἀκινήσιος, ἐὰν δὲν ἐσπευδεν ὁ παρακείμενος μπακάλης μὲ ἐν μακρὸν ζύλον νὰ μὲ ἀποκαταστήσῃ καὶ πάλιν τέλειον μαθητὴν ἀγρεύων τὸν ναυαγὸν χαρτοφύλακα.

— Στὸ σχολεῖο γρήγορα, μεπερμπάντη, ἀνεφώνησεν ὁ σωτὴρ μου, κινῶν τὸ μακρὸν ζύλον του, ἐν ᾧ μοὶ ἔρριπτε κατὰ πρόσωπον τὸν ὑγρὸν χαρτοφύλακα. Καὶ ἐγὼ τότε χωρὶς νὰ βλέπω πῶς καὶ πόθεν, δοξάζων κατὰ βάθος τὸν ἀπὸ μηχανῆς ἐκείνον θεὸν μ' ὄλας τὰς ἀπειλητικὰς φωνὰς του, καὶ κινῶν τὰς μικρὰς κνήμας μου ταχύτερον ἀπὸ τὰς πάπιας του, ἔφυγα προτροπαδὴν πρὸς τὸ σχολεῖον. Ὅταν ὁμοῦ ἐφάνη ἡ μεγάλη θύρα τοῦ περιβόλου τῆς ἐκκλησίας, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἦτο τοῦτο ἐκτισμένον, ἡ ὁρμή μου ἀνεστάλη, ἔρριψα ἐν βλέμμα εἰς τὸν ὑγρὸν χαρτοφύλακα, τοῦ ὁποίου ἡ γνωστὴ εὐωδία ἐξησθῆναι ἐκ τοῦ ὕδατος, ἐβεβαιώθη ὅτι τὸ ἀλφραθητάριον ὀλίγον ἔπαθεν ἐξ αὐτοῦ καὶ βραδέως προχωρῶν ἐσταμάτησα ὡς εἶπον πρὸ τῆς ἐκκλησίας.

«Κανεῖς, κανεῖς δὲν μ' ἀγαπᾷ, εἰς σὲ ἔχω ὄλας τὰς ἐλπίδας, Παναγία μου», ἐψιθύρισα καὶ παραδόξως μοὶ ἦλθον εἰς τὴν μνήμην αἱ λέξεις, ἃς ἤκουσα μίαν ἡμέραν ψαλλομένης ὑπὸ τοῦ πάπου μου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ: «Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου εἰς σὲ ἀνατίθωμι, μῆτερ τοῦ Θεοῦ, πρέσβευε ὑπὲρ ἐμοῦ». Καὶ μετὰ τὸ μέγα τοῦτο κατόρθωμα εὐχαριστημένος προφανῶς ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου, ἐξείκησα ἀποφασιστικῶς πλέον διὰ τὸ σχολεῖον.

Διέβην πρὸ τῶν κελλίων, ἀντικρὺ τῆς ἐκκλησίας, ἀτενίζων μετὰ τρόμου πρὸς αὐτὰ, διότι ἐκεῖ ἐφυλάσσοντο οἱ τρελλοὶ, ἀλυσοῦντο ἐνίοτε οἱ μανιώδεις, καὶ μετ' ὀλίγα βήματα εἰς τὴν καμπὴν τῆς ἐκκλησίας εὐρέθη κάτωθεν τοῦ σχολεῖου.

Τὸ ἐπανεῖδον πρὸ ὀλίγου χρόνου καὶ πάλιν εἶνε μέτριον οἰκοδόμημα καταρρέον καὶ ἀχρηστον σήμερον μὲ ἐξωτερικὴν λιθίνην κλίμακα εἰς τριῶν μέτρων ὕψος ὑπὲρ τὴν γῆν μὲ τὰ παράθυρα ὑψηλά, τοποθετημένα καταλλήλως, παραδόξως τέλος κατεσκευασμένον ὀπωσδήποτε κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νέας μεθόδου. Ἀλλὰ τότε οὐδὲν τούτων προσέπεσε εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου, διότι τὰς πρώτας μου ἐντυπώσεις τὰς ἔλαβον διὰ τῶν ὠτῶν. Εἰς ἀδιάκοπος μουρμουρισμὸς ὡς βόμβος μυριάδων μελισσῶν, ἐξήρχετο διὰ τῶν ἀνοικτῶν παραθύρων καὶ θρήνοι καὶ λυγμοὶ καὶ ξυλοκοπήματα διέσχίζον τὸν ἀέρα τῆς ἡρέμου ἐκείνης πρωίας. Ἡ πρώτη μου κίνησις ἦτο φυσικὰ νὰ τραπῶ εἰς φυγὴν, ὅταν μάλιστα ἐνεθυμήθη ἀορίστως ὅτι εἶχα καταναλώσει εἰς ζαχαροκουλούρας καὶ τὸ δευτεριώτικο τοῦ δασκάλου, καὶ ἐστράφη ἤδη πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀλλὰ συγχρόνως ἤκουσα αἰφνιδίως ἄλλας φωνὰς φρικωδέστερας καὶ κρότους ἀπαισίους σειομένων ἀλύσεων ἐξερχομένης ἐκ τῶν κελλίων, ἐν ᾧ ἡ καλογραφα τῆς ἐκκλησίας ἐξώρμα ἐξ ἄλλοις ἐξ ἐνὸς αὐτῶν ἀναφωνοῦσα «τρεχάτε, τὸν ἐπίασε ἡ παλαβιά τὸν παλαβῶ».

Εἶχον ἤδη ἀκούσῃ περὶ τινος μανιώδους τρελλοῦ κεκλεισμένου ἐν τῷ κελλίῳ, εἰς τὸ ὅποιον, ὡς μὲ ἐφθερίζον, ἔρριπτον τὰ ἀτακτα παιδιὰ τοῦ σχολεῖου διὰ τροφὴν του, καὶ ἀπὸ τὰς φωνὰς τῆς καλογραφίας ἐπίστευσα ὅτι ὀριστικῶς πλέον κατεδικάσθη ἐκ τῶν προτέρων ὡς πρῶτῃ τροφῇ διὰ τὸν ἀθρὸν στόμαχον τοῦ μανιώδους, μεταξὺ δὲ δύο κακῶν εὐρῶν φυσικὰ τὸ μὴ χεῖρον βέλτιστον, ἔτρεξα μ' ὅλην τὴν ταχύτητα τῶν ποδῶν μου, ἵνα θεῶ ὑπὸ τὴν φιλοζῆσον σκέπην τοῦ σχολεῖου.

Ἰπὸ τὸ κράτος τοῦ τρόμου ἐκείνου ἀνῆλθον ἀπνευστὶ διὰ βαθμίδας τῆς ὑψηλῆς κλίμακος καὶ εἰσώρμησα εἰς τὴν μοναδικὴν καὶ εὐρεῖαν αἴθουσαν τοῦ σχολεῖου, φωνάζων καὶ ἐγὼ ἀσυνειδήτως «τρεχάτε, τὸν ἐπίασεν ἡ παλαβιά τὸν παλαβῶ». Ἀλλὰ πρὸ τῆς συντεταγμένης ἐκείνης συγκεντρώσεως ἐστάθη ἀμηχανῶν, μόλις δυνάμενος νὰ βραστάσω ὄλα ἐκεῖνα τὰ περιεργὰ βλέμματα τῶν ἐκατὸν περίπου μαθητῶν, ἅτινα συνεκεντρώθησαν ἐπ' ἐμοῦ, ἐν ᾧ ἡ ἐργασία των ἐξηκολούθει ἐν ἐκκοφωτικῇ παραφωνίᾳ καὶ ποιικιλίᾳ φωνῶν καὶ κρυγῶν, αἵτινες μοὶ ἐπροξένησαν ἀμέσως ἴλιγγον. Οἱ μαθηταί, διηρημένοι ἄλλοι εἰς ἡμικύκλια ὄρθοι ἐπανελάμβανον μὲ ὅλην τὴν δυνάμιν τῶν πνευμόνων τὰ παραγγέλματα τοῦ πρωτοσκόλου των, ὅστις μὲ ἕνα δείκτην εἰς τὴν χεῖρα ἐσυλλάβιζεν ἐπὶ κολοσσίων πινάκων τὸ θ, α, β, γ, δ, ε, ζε. Ἄλλοι ἐκάθητο κατὰ

γῆς μαζευμένοι ὡς σφαῖραι, τσουγκρανίζοντες ἐπὶ τῶν πλακῶν των εὐθύς ὡς ἤκουετο ἡ ἐπιτακτικὴ φωνὴ τοῦ πρωτοσκόλου των, ὅστις μεθοδικῶς καὶ μὲ φωνὴν καθαρὰν ἐκραύγαζε στεντορείως κατὰ μικρὰ διαλείμματα: «γράφατε τὸ α, γράφατε τὸ β». Ἰδιαιτέρων ἐντύπωσιν μοὶ ἐπροξένησεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πανδοιμονίου ἐκείνου εἰς μαθητῆς ἐπὶ τῶν γονάτων του κείμενος καὶ κρατῶν ὑψηλὰ διὰ τῶν χειρῶν του τὸν σκελετὸν μιᾶς κεφαλῆς βοός, ἐν ᾧ ἕτερος παραπλευρῶς, ἐπ' ἴσης γονατισμένος, ἐκράτει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἕνα μαυροπίνακα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο ἀτέχνως ζωγραφημένη κεφαλὴ ὄνου καὶ ἕτερος ἀπωτέρω ἔμμεν ἐπ' ἴσης γονατιστός, ἀλλὰ, χάριν ποιικιλίας φαίνεται, ἐπὶ λεπτῆς ἄμμου μὲ τὰς χεῖρας τεταμένας πρὸς τὰ ἄνω ὡς ἐν διαρκεί προσευχῇ. Καὶ τὴν γραφικότητα τοῦ θεάματος ἐκείνου ἐπηύξανεν ὁ διδάσκαλος, ὃ ὅποιος εἰς μίαν γωνίαν τῆς ἄνευ οὐδενὸς θρανίου αἰθούσης ἐκράτει ὑπὸ τὰ γόνατά του ἕνα μαθητὴν, ἀκριβῶς ὅπως ὁ κρεοπώλης κρατεῖ τὸ τραγὶ ὅταν θέλῃ νὰ τὸ σφάξῃ, καὶ τὸν ἐκτύπα ἀνηλεῶς διὰ λεπτῆς βέργας εἰς τοὺς γυμνοὺς πόδας του, θηλυκωμένους ἵνα μένωσιν ἀκίνητοι εἰς τὸν φάλαγγα, ἐν εἶδος ζυλίνου ἐργαλείου, λειψάνου βεβαίως τῶν βρασανιστηρίων τῆς Ἰερᾶς Ἐξετάσεως, ἐν ᾧ τὸ ἀτυχῆς παιδίον ὠρῆτο βραχνὰ ἐκ τοῦ κόπου καὶ τοῦ πόνου: «δὲν τὸ ματακάνω, δὲν τὸ ματακάνω, δασκαλάκη μου» καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταί παρετήρουν μὲ θολὸν ὄμμα ἄνευ ἐκφράσεως ἐν ζωῶδι ἀδιαφορίᾳ, τὴν ἀπαισίαν ἐκείνην σκηνὴν, τίς οἶδε ποσάκις ἐπαναληφθεῖσαν, ἀπαραλλάκτως ὅπως τὰ ἐπίλοιπα τραγιά πρὸ τῆς θυσίας τοῦ σφαζομένου συντρόφου των.

Πάντα ταῦτα τὰ ἀντελήθη ἐν ἀκαρεῖ, εἰς βραχύτερον κατὰ πολὺ χρονικὸν διάστημα παρ' ὅσον διήρκεσε ἡ ἀφήγησις καὶ εἰς τὴν φρικώδη ἐκείνην ἐν γένει εἰκόνα στιγμιαίως ἡ ἀπόφασίς μου ἐσχηματίσθη. «Καλλίτερα στὸ κελλί μὲ τὸν τρελλό, παρὰ στὸ σκολεῖο μὲ τὸν δάσκαλο» ἐσκέφθη, καὶ ἠτοιμαζόμην λαθραίως ν' ἀναχωρήσω, ὅτε ὁ δάσκαλος κουρασθεὶς φαίνεται ἐκ τοῦ ὑπερανθρώπου ἐκείνου ἀγῶνος, περιρροῦμενος ὑπὸ ἰδρώτος ἐκ τοῦ κόπου, ἀφῆκε τὰ ὑψηλὰ του καθήκοντα καὶ ἦλθε πρὸς ἐμέ.

— Βρὲ κελῶς τον! Σὺ μᾶς ἔλειπες ἀκόμα. Δὲν μᾶς λὲς γιατί ἄργησες νᾶρθης καὶ τὴν πρώτη μάλιστα μέρα;

Εἰς τὴν ἀπότομον ἐκείνην προσαγόρευσιν, δι' ἧς ὁ διδάσκαλος ἐχαίρετιζε τὴν πρώτην ἐμφάνισίν μου εἰς τὸν σχολικὸν ὄριζοντα, φυσικὸν ἦτο ἐν ψεύδος νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τῶν χειλέων μου.

— Ἐχασα τὸ ὄροσ, δάσκαλε, ἀπήνησα ἀμέσως.

— Δευτεριώτικο ἔφερες;

Ἡ ἀρχὴ πλέον ἐγένετο. Δὲν λέγω ὅτι ἡσθάνθη δυσκολίαν τινὰ εἰς τὸ πρῶτον ψεῦδος, μετὰ

τήν εύγενή ιδίως εκείνην προσαγόρευσιν τοῦ δασκάλου μου, ἀλλ' εἶνε ἀληθές ὅτι τὸ δεύτερον τὸ εἶπον εὐκολώτερα.

— Τόχασα, δάσκαλε.

— Τόχασες, χαντακωμένες; Καλλίτερα νάχωνες τὸ κεφάλι σου! Δὲν θὰ περάσωμε καλὰ, γρήγορα θὰ πᾶς ν' ἀνταμώσης τὸν παλαθὸ στὸ κελλί του ἢ θὰ ψοφήσης μέσα στὰ κόκκαλα ἀπ' τοὺς πεθαμμένους. Τώρα πηγαινε ἐκεῖ στὴν πέμπτη κλάσι... ἄκουσες ἢ ὄχι!

Νομίζω ὅτι, ἐὰν δὲν ἔλεγε τὴν τελευταίαν του φράσιν, τονίζων μάλιστα ταύτην με στέντορος φωνήν, ἀκόμη μέχρι τῆς σήμερον θὰ ἔμενον ἐκεῖ καρφωμένος εἰς τὴν θέσιν μου, ἀπολιθωμένος ιδίως ἀπὸ τὰς λέξεις «ἢ θὰ ψοφήσης μέσα στὰ κόκκαλα ἀπ' τοὺς πεθαμμένους», αἵτινες ἐπενήργησαν ὡς κεφαλὴ Μεδούσης ἐπὶ τῆς παιδικῆς φαντασίας μου.

Μὲ παρέλαβον ἀμέσως εἰς ἓν ἐκ τῶν ἡμικυκλίων ἐν τινὶ γωνίᾳ τῆς αἰθούσης καὶ ἐκεῖ ἤρχισα καὶ ἐγὼ μετὰ τῶν ἄλλων μαθητῶν, οἵτινες προσήλουν ἐπ' ἐμοῦ διαρκῶς τὰ περίεργα βλέμματά των, νὰ καλαναρῶ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς μου εἰς ὅλους τοὺς τόνους «β, α, βχ, β, ε, βε.»

Ἐν τῷ μέσῳ ὅμως τῆς μηχανικῆς ἐκείνης ἀποστηθίσεως δὲν μὲ ἐγκατέλιπεν ἡ φοβερὰ ἐντύπωσις, ἣν μ' ἐπροξένησαν αἱ λέξεις ἐκεῖναι τοῦ δασκάλου μου, μυστηριώδεις καὶ φοβεραὶ δι' ἐμέ, ὅσον διὰ τὸν βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων ἐκεῖναι, ὡς ἔγραψεν ἡ μαγικὴ χεὶρ ἄλλοτε ἐπὶ τοῦ τοίχου τῶν βασιλείων τῆς Βαβυλώνας.

Καὶ ἐν τῇ πονηρίᾳ μου, ἣν ἐπηύξανεν ὁ ἀόριστος φόβος, ἀπεπειράθην, ἐρωτῶν μὲ τρόπον τὸν γείτονά μου, νὰ λύσω κατὰ τὴν διάρκειαν ἀκόμη τοῦ μαθήματος τὸ μυστήριον ἐκεῖνο, ὅπερ μὲ ἐθξάνιζε:

— Β, α, βχ, γιατί μου εἶπεν ὁ δάσκαλος, β, ε, βε, πῶς θὰ ψοφήσω μέσα στὰ κόκκαλα, β, ο, βο, ἀπὸ τοὺς πεθαμμένους;

— Β, ι, βι, ὕστερα σοῦ λέγω, β, υ, βυ... ὑπῆρξεν ἡ σύντομος καὶ σώφρων ἀπάντησις τοῦ γείτονός μου, ἥτις ἐπέτεινε τὴν περιέργειάν μου.

— Διαβάζετε, καταραμένοι! ἤκουετο ἀπὸ κειροῦ εἰς κειροῦ ἡ ἡχηρὰ φωνὴ τοῦ δασκάλου ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς καθέδρας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκτύπη συγχρόνως θορυβωδῶς τὴν βέργαν του. Καὶ μετὰ τὸν ἀφορισμὸν ἐκεῖνον αἱ φωναὶ ἐξεπέμποντο ἀπὸ τῶν τρυφερῶν λαρύγγων ἰσχυρότεραι, ὁ θόρυβος ἐπετεινέτο ἀπερίγραπτος, τὰ β, α, βχ ἐφθάνον τὴν ὑπάτην τῆς δυσαρμονικωτάτης ἐκείνης κλίμακος, καὶ τὸ πανδοκίμιον ὅλον ἠγγίξε πλέον τὸν βαθμὸν τῆς ἀποθεώσεως, τὸ μὴ περαιτέρω τῆς ἐκκωφωτικῆς συγχύσεως τῆς ἐξόχως φανταστικῆς καὶ ὅπως ἐξάλλου ἐκείνης τελετῆς...

— Διαλύσατε τὰς τάξεις! ἐξεφώνησε τέλος

ὁ διδάσκαλος, καὶ οἱ μαθηταὶ ὅλοι ἐξεχύθησαν εἰς τὴν αὐλήν, εἰς τὸν μέγαν περίβολον τῆς ἐκκλησίας, ἀπὸ τοῦ ὁποίου θαυμασία ἐξετεινέτο ἡ ἀποψις.

Τὰ αὐτὰ σχεδὸν ἡμικύκλια ἐσχηματίσθησαν καὶ ἐν τῇ αὐλῇ κατὰ γῆς καὶ ἕκαστος ἐξετύλιξε τὸ μικρὸν δέμα του, τὸ περικλείον τὸ λιτὸν πρόγευμα, τὸ ὁποῖον ἔτρωγον ὅλοι ἀπλήστως. Μόνον εἰς ἐμέ δὲν ἄφινεν ἡ ἔμφροτος περιέργεια καὶ ἡ μεταβολὴ τῆς συνήθους ζωῆς μου ἐν μέσῳ ξένων νῦν καὶ ἀδιαφόρων, νὰ καταβῆ μπουκιά. Ἀνέμενον, μόλις συγκρατούμενος, νὰ τελειώσουν τὸ φαγητὸν οἱ συμμαθηταὶ μου διὰ νὰ λύσω τὴν ἀπορίαν μου.

Μία γυνὴ μᾶς ἐπλησίασεν ἐν τῷ μεταξύ βραδέως, ἐπαιτούσα ὀλίγον ἄρτον. Ἦτο ἡ τρελλὴ τῆς ἐκκλησίας, ἡ Τρελλολένη, ἡσυχος ὅμως αὐτῇ ὄχι «σὰν τὸν ἄλλον τὸν παλαθὸν, ποῦ τὸν εἶχαν στὰ σίδερα κ' ἔτρωγε τὰ παιδιὰ». Ἐνεκα τῶν προσόντων τῆς αὐτῶν φαίνεται, ἅμα μᾶς ἐπλησίασε, ἐκένωσα ὅλον τὸ περιεχόμενον τοῦ μικροῦ δέματός μου εἰς τὴν ποδιάν τῆς.

— Δὲν τρῶς ἐσύ; μὲ ἠρώτησεν εἰς μικρὸς γείτων μου συμπαθῶς.

— Δὲν πεινώ. Μὰ δὲν μοῦ λῆς, γιατί μου εἶπεν ὁ δάσκαλος πῶς θὰ ψοφήσω μέσα στὰ κόκκαλα ἀπ' τοὺς πεθαμμένους;

— Δὲν ξέρεις ἀκόμ' ἀπ' αὐτὰ! ἔσπευσε νὰ ἀπαντήσῃ ἀμέσως σύννοος ὁ μεγαλύτερος τοῦ κύκλου μᾶς, δεκαετῆς περίπου τὴν ἡλικίαν. Κύτταξε πίσω σου ἐκεῖνο τὸ σπιτάκι, ἐκεῖ βάζουν τὰ κόκκαλα τῶν πεθαμμένων ἅμα τὰ ξεθάφτουν, κ' ἐκεῖ κλειοῦν καὶ τὰ παιδιὰ ποῦ κάνουν μεγάλαις ἀταξίαις, τὴν ἡμέρα ὅμως μόνον, γιατί τὴ νύχτα τὰ κόκκαλα ζωντανεύουν. Μοῦ τὰ εἶπε ὅλα αὐτὰ ἡ μανιὰ μου σ' ἐμένα πῶς γίνονται. Πρῶτα ἀρχίζουν καὶ τρίζουν σιγὰ σιγὰ ὅλα τὰ κόκκαλα, ὕστερα τρίζουν δυνατώτερα καὶ στὸ τέλος σωριάζονται τὰ μεσάνυχτα μ' ἓνα φοβερὸ κρότο ὅλα μαζὺ σ' ἓνα μεγάλο σωρό. Ὑστερα πάλι ἀπ' ὀλίγο, ἀλαφρὰ ἀλαφρὰ ἀρχίζουν νὰ σιγιῶνται, καὶ πρῶτα πηγαίνουν τὰ κεφάλια καὶ βρίσκουν τὰ κορμιά, ὕστερα κολλοῦν τὰ χέρια καὶ τὰ ποδάρια καὶ ἀγάλια ἀγάλια στένονται πάλι στὰ πόδια τους ὅλοι οἱ σκελετοὶ καὶ ἀρχινοῦν ἀμέσως τὸ χορὸ μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ σπιτάκι, καὶ γι' αὐτὸ πολλαῖς φοραῖς ἀκούεται δυνατὸ τὸ κρουτάλισμα τῶν κοκκάλων, ἅμα τὴν νύχτα προσέζης.

Ὅλοι μὲ δισταλμένους τοὺς ὀφθαλμούς ἤκουον προσεκτικὰ καὶ ἐγὼ νεκρὸς σχεδὸν ἐκ τοῦ φόβου, δὲν κατώρθουν νὰ ἐρωτήσω ποῖα εἶνε αἱ μεγάλαι ἀταξίαι, διὰ τὰς ὁποίας κλείονται τὰ παιδιὰ ἐκεῖ μέσα, φοβούμενος μήπως τὸ κυνήγημα τῶν πατιῶν κ' αἱ ζαχαροκουλοῦραι τοῦ μπακάλη μου καταλογοισθῶσιν ἤδη εἰς τὸν βαθμὸν μεγάλης ἀταξίας.

— Ἡ καλογρηὰ λέει, ἐξηκολούθησεν ἕτερος, πῶς ἅμα βροῦν τὴν πόρτα τὴν νύχτα ἀνοιχτὴ βγαίνουν κ' ἐξω στὴν αὐλὴ καὶ χορεύουν. Μιὰ φορὰ τοὺς εἶδε ποῦ χορεύαν ὅλοι οἱ σκελετοὶ κ' ἐβγαζαν πράσιναις φωταῖς ἀπ' τὰ μάτια καὶ κόκκιναις ἀπ' τὸ στόμα...

— Κ' ὕστερα τί ἔκαναν; ἐτόλμησα ἐν ἀπερίγραπτῳ ἀνυπομονησίᾳ νὰ διακοψῶ.

— Ἄμα λάλησεν ὁ πετεινός, μπῆκαν πάλι ὅλοι οἱ σκελετοὶ βιαστικὰ μέσα καὶ τὸ πρῶτ' ἐβρῆκεν ὅλα τὰ κόκκαλα ἡ καλογρηὰ σωριασμένα καὶ ἀνακατωμένα, ὅπως τὰ βρίσκει ταῖς περισσότεραις φοραῖς.

— Ἐτσι τὰ βρῆκαν καὶ ὅταν ἐπλάκωσαν τὸν καυμένον τὸν Μπικιώτη καὶ τὸν ἔσκασαν, προσέθηκε πάλιν ὁ μεγαλύτερος τῆς συντροφιάς μας περίεργος.

— Ποῖον ἔσκασαν; ἠρώτησα ἐν αὐξάνοντι πάντοτε τρόμῳ.

— Οὐτ' αὐτὸ δὲν ξεύρεις! Τὸν Μπικιώτη τὸν καυμένο, τὸν ἐκλείσεν ὁ δάσκαλος μέσα στὰ κόκκαλα καὶ τὸν ἀλησμόνησαν τὴν νύχτα ἐκεῖ καὶ ὕστερα τὸ πρῶτ' ἐβρῆκαν πεθαμμένον ἀποκάτω ἀπ' ὅλα τὰ κόκκαλα ποῦπεσαν ἀπάνω του.

Καὶ οἱ γνωρίζοντες καὶ οἱ μὴ γνωρίζοντες τὴν φρικώδη ἐκείνην ἱστορίαν, ἔμειναν ὅλοι ἄλλοι ἐκ φρίκης, ἐν ᾧ ὁ ἦρωας τῆς συνδιαλέξεως ἐξηκολούθησεν:

— Ὁ Μπικιώτης λέω ἐγὼ μὲ τὸ νοῦ μου, ἅμα νύχτωσε, θὰ τόβαλε στὰ κλάματα. Μὰ ποῖος νὰ τὸν ἀκούσῃ! Καὶ κατὰ τὰ μεσάνυχτα, ὅταν ζωντάνεψαν τὰ κόκκαλα, τὸν ἐβγαλαν φαίνεται στὴ μέση κ' ἄρχισαν νὰ χορεύουν τριγύρω του, καὶ ὅταν λάλησε ὁ πετεινός τὸ πρῶτ', σωριάστηκαν ἀπάνω του καὶ τὸν ἔσκασαν...

Ἄλλὰ τὴν φρικώδη ἐκείνην διήγησιν διέκοψαν αἰφνης ἄγριοι ὠρυγμοί, ἐρχόμενοι ἐκ τοῦ κελλίου, εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν ὁποίων ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἐτρέξαν πρὸς τὴν διεύθυνσιν ἐκείνην.

— Πᾶμε, πᾶμε, δέρνουν τὸν παλαθὸ, ἐπανελάμβανον ὅλοι σπεύδοντες πρὸς τὸ κελλί.

Ἐγὼ μόλις εἶχα τὴν δύναμιν νὰ ἐρωτήσω

— Γιατί τὸν δέρνουν;

— Για νὰ γένη καλὰ, μοὶ ἀπήντησεν εἰς ἐκ τῶν μεγάλων μαθητῶν μὲ τὸν φυσικώτερον τρόπον, ἐν ᾧ ἐπέσπευδε τὸ βῆμα διὰ νὰ μὴ χάσῃ φαίνεται τὸ ξεφάντωμα ἐκεῖνο.

Μοὶ ἦτο ἀδύνατον ἐν τούτοις νὰ τοὺς ἀκολουθήσω, μ' ὅλην τὴν ἐπιθυμίαν, μεμιγμένην μετ' ἀορίστου φόβου, ἣν ἤσθονόμην. Τὸ μικρὸν μου σῶμα ἔμεινε ναρκωμένον ἐκ τοῦ τρόμου, ἐν καταπλήξει πρὸ τῶν φρικτῶν ἐκείνων διηγήσεων, πρὸ τῶν ἀγρίων ἐκείνων φωνῶν, αἵτινες μοὶ ἐπάγωσαν τὸ αἶμα.

Καὶ ἦτο τόσον ὠραία ἡ φύσις ἐκείνη ἡ περιβάλλουσα ὅλας τὰς εἰδεχθεῖς τάχτας σκηνάς.

Ἄντικρὺ μου γραφικωτάτη κλιτύς καταπράσινος, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ὁποίας ἵππευεν ἡ ὠραία κωμόπολις, ἐπιπτε κάτω εἰς τὸ βάθος μιᾶς χλοερᾶς χαράδρας, διακοπτομένη ἀπὸ λόφους καὶ κήτους καὶ τερπνοτάτους συνοικισμούς, ἐν ᾧ εἰς τὸ βάθος τῆς ἐξόδου αὐτῆς ἐξετεινέτο μαγευτικὸν λεκανοπέδιον μὲ τοὺς ἐλαιῶνας, μὲ μίαν πόλιν γεννωμένην, ἀπολλῆγον εἰς τὸν ἥρεμον κόλπον, ἀντανακλώντα κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὅλην τὴν λαμπρότητα τοῦ ἐαρινοῦ ἡλίου...

Ἦδη ἐσήμανεν ὁ κώδων τῆς ἐπαναλήψεως τῶν μαθημάτων καὶ οἱ μαθηταὶ βραδέως εἰσῆρχοντο εἰς τὸ σχολεῖον.

— Γιατί εἶχε τὰ μάτια κόκκινα ὁ παλαθός; ἠρώτησε τις ἐκ τῶν πάρερχομένων τὸν σύντροφόν του.

— Εἶν' ἀπὸ τὸ αἶμα τῶν παιδιῶν ποῦ τρώει, ἀπήντησεν ὁ ἕτερος μὲ τὸν φυσικώτερον τρόπον, σπεύδων νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν τάξιν.

Καὶ ὅλοι βαθμηδὸν εἰσῆλθον εἰς τὸ σχολεῖον ἀψήσαντες μὲ μόνον εἰς τὴν αὐλήν, ἐκ τῆς ὁποίας δὲν εἶχον τὴν δύναμιν ν' ἀπομακρυνθῶ...

Καὶ τὴν ἀναπόλησιν τῶν θλιβερῶν ἐκείνων σκηνῶν τῶν εὐθύμων παιδικῶν μου χρόνων, αἵτινες ἐντὸς διαστήματος ὀλιγωτέρου τοῦ λεπτοῦ παρήλασαν ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ λεπτομερείᾳ μετ' ἀστραπιαίας ταχύτητος πρὸ τῆς φαντασίας μου, διέκοψεν ἀποτόμως ἡ θρηνώδης φωνὴ τοῦ δασκάλου μου, ἐπαναλαμβάνοντος καὶ πάλιν ἐν τῇ εὐεξηγήτῳ ἐκ τῆς παρατεινομένης σιωπῆς μου ἀνυπομονησίᾳ αὐτοῦ:

— Σὲ παρακαλῶ, κύριε βουλευτά, νὰ μ' ἀφήσης στὸ Διμίτι, νὰ προστατεύσης τὸν γέρο δάσκαλό σου...

Κ. ΤΟΠΑΛΗΣ

Η ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ¹

[Διάλεξις τοῦ Ἰταλοῦ καθηγητοῦ Σάντε Ζιουφείδα].

Δ

Ἄς ἐλθωμεν ἤδη εἰς τὸ πρώτιστον μέρος τῆς ἀνατροφῆς τῆς γυναίκος, ὅπερ ἔχει ὡς ἀντικείμενον τὴν ἠθικὴν αὐτῆς βελτιώσιν. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου καὶ γυναικολόγοι καὶ μὴ γυναικολόγοι συμφωνοῦσι, καὶ σχεδὸν συμπαθῶς ἐμβλέπουσιν εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τύπον, καθ' ὃν πρέπει νὰ διαπλασθῇ ὁ βίος τῆς γυναίκος, ἐξαιρέσει μόνον τῶν ὑποστηριζόντων ἀκολάστους θεωρίας τοῦ ἐλευθέρου ἔρωτος καὶ τῆς κακῶς ἐννοουμένης χειραφετήσεως.

Ἐρωτήσατε ὅσους θέλετε παιδαγωγούς καὶ

¹ Ἴδε σελ.

φιλοσόφους επιφανείς, και θα σας εἴπωσι πάντες ὁμοφώνως ὅτι ὡς πρώτη βᾶσις τῆς γυναικείας ἀρετῆς πρέπει νὰ τεθῆ ἡ ἄδολος καὶ ἀληθῆς εὐσέβεια, ἐξ ἧς ἡ γυνὴ ἀντλεῖ ἔμπνευσιν καὶ ἐνθάρρυνσιν.¹ Ἡ γυνὴ εἶνε φύσει *θηρσκος*: διότι θρησκεία σημαίνει ἀγάπην καὶ πίστιν, αἵτινες εἶνε δύο χορδαί, δονούμεναι ἡδύτερον ἐν τῷ βᾶθει τῆς ψυχῆς τῆς· εἶνε φύσει *θηρσκος*, διότι, ὡς αἰωνία ἱερεία, τηρεῖ ἀναμμένον τὸ ἱερόν πυρ τῆς Ἑστίας, ἢ τὴν διαρκῆ λατρείαν τῶν ἀγιωτέρων ἰδανικῶν, δι' ὧν καὶ μόνον καθίσταται δυνατὴ ἐπὶ τῆς γῆς ἡ βασιλεία τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος, καθ' ὅσον ὁ Θεὸς τῆς γυναικὸς δὲν εἶναι βεβλῆως ὁ ἀφρημένος καὶ ἀπαθῆς Θεὸς τῶν φιλοσόφων, ἀλλ' ὁ Θεὸς τῶν ταπεινῶν καὶ τῶν τεθλιμμένων, ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης, τῆς καλοκαγαθίας καὶ τῆς εἰρήνης, ὅθλα δὴ ὁ Θεὸς πασῶν τῶν ἐλευθέρων καὶ γενναίων συνειδήσεων.

Μεταξὺ τῶν κυρίως λεγομένων ἠθικῶν ἀρετῶν τιμητικὴν θέσιν κατέχει ἡ χρηστοθήθεια καὶ ἡ αἰδώς, ἧτις σχηματίζει τὴν ἐκλεκτοτέραν προικα, ἧτοι τὴν ὠραιότεραν κορωνίδα τῆς τε παρθένου καὶ τῆς ἐγγάμου, τῆς τε χυδαίας καὶ τῆς δεσποίνης, διότι «ἡ αἰδώς εἶνε διὰ τὴν γυναῖκα ὅ,τι ὁ λόγος διὰ τὸν ἄνδρα», ὅ ἐστιν ὁ ὑπατος γνώμων τοῦ βίου του. Αἱ Θαιίδες δύνανται νὰ ἐλκύωσιν ὀπισθὲν τῶν ποταπῶν ὄχλον καὶ ἐραστὰς διὰ τῆς ἐπαγωγῆς γοητείας τῶν ἀσέμνων καλλωνῶν των, ἀλλὰ παρελθούσης τῆς βραχείας μέθης τῶν αἰσθήσεων περιφρονοῦνται ὑπὸ τῶν λατρευτῶν των. Αἱ Μαργαρίται Γωτιε δύνανται νὰ εὗρωσιν ἕνα Ἀρμάνδον, ὅστις νὰ δύναιτο νὰ ἀποκαταστήσῃ αὐτὰς εἰς τὴν προτέραν τιμὴν των ἐνώπιόν του· ἀλλὰ ποία δέσποινα θὰ θελήσῃ νὰ τιμήσῃ αὐτὰς διὰ τῆς φιλίας τῆς, καὶ τίς μήτηρ θὰ ἀνεχθῆ νὰ σχετισθῶσι μετ' αὐτῶν αἱ θυγατέρες τῆς, ἔστω καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασίν των;

Ἀλλὰ χρηστοθήθεια δὲν σημαίνει καθόλου ἄρνησιν τοῦ κόσμου καὶ ἀποχώρησιν εἰς κοινόβιον. Ἡ τιμιότης δύναιτο νὰ τηρηθῆ καὶ εἰς τὰ πεδία τῆς μάχης, ὡς ἐτήρησεν αὐτὴν ἡ Παρθένος τῆς Ὀρλεάνης, ἀλλὰ δύναιτο νὰ κηλιδωθῆ καὶ εἰς τὴν μονήν, ὡς συνέβη εἰς τὴν μοναχὴν τῆς Μόντζας. Οὐτε σημαίνει χρηστοθήθεια καθόλου ἀπάρνησιν τοῦ ἔρωτος, διότι ὁ ἀγνός ἔρως ἐξηγιασθῆ ὑπὸ τῆς θρησκείας· δὲν σημαίνει προσέτι ἀπάρνησιν τῶν ἀθῶν διασκεδάσεων, τῶν ἡδονικῶν συναναστροφῶν, τῆς μετρίως εὐπρεπείας τοῦ ἱματισμοῦ καὶ τοῦ σώματος.

¹ Γυνὴ ἄνευ θρησκευτικοῦ αἰσθητικῶς στερεῖται τοῦ μεγίστου στολισμοῦ τῆς, καὶ σχεδὸν ἀποβάλλει τὴν φύσιν τῆς γυναικὸς. G. A. Riecke. Θεωρία τῆς παιδαγωγίας σελ. 190. Μεταφρ. 5, Pizzi.

Οὐχί, δὲν εἶνε τοῦτο, ὅπερ διαφθεῖρει τὸ πολύτιμον ἄρωμα τῆς κοσμιότητος καὶ τῆς αἰδημοσύνης τῆς κόρης, ἀλλ' ὁ ἀμφίβολος καὶ ὀλιγοσῶφρων βίος μητέρων τινῶν, ἢ συνομιλία ἢ λίαν ἐλευθέρη καὶ ἐκτετραχηλισμένη, τὸ θέατρον τῶν ἀσέμνων κωμωδιῶν, καὶ καθολικώτερον, ἢ ἐν τῷ κρυπτῷ ἀνάγνωσις διηγημάτων καὶ μυθιστορημάτων μεστῶν πάσης ρυπαρότητος. . .

Μεγίστης βεβλῆως φροντίδος δεῖται ἡ μόρφωσις τῆς καρδίας. Ὅ,τι ὁ Πεσταλότσης ἔλεγε περὶ ἐαυτοῦ «ἐγὼ εἶμαι ὅ,τι εἶμαι διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς καρδίας», δύναιτο νὰ λεχθῆ διὰ πᾶσαν γυναῖκα. Ἡ γυνὴ σκέπτεται καὶ ἐνεργεῖ διὰ τῆς καρδίας. Τὸ ὕψος ἢ ἡ χαμέρπεια τῶν αἰσθημάτων ὕψος ἢ ταπεινοὶ ἐν αὐτῇ τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἐνεργείας τῆς. Ἡ στοργὴ εἶνε ἡ χαρὰ τῆς, ἡ εὐδαιμονία τῆς, ἡ ἀγάπη, τὸ βασιλείον τῆς, ἡ ζωὴ τῆς· στοργὴ μητρὸς, ἀγάπη θυγατρὸς, ἔρως συζύγου, ἀφοσίωσις πρὸς τὴν πατρίδα, πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, πρὸς τὸν Θεόν.

Ἐκ τῆς καρδίας ἐκρέει, ὡς ἐκ πηγῆς ἀεναίου καὶ ἀφθόνου, ἡ προσφιλέης ἐκείνη ἀρετὴ τῆς πραείας, εὐγενούς καὶ συμπαθητικῆς ἀγαθότητος, ἢ ἡ E. Foa Fusinato¹ ἐξέτιμα μᾶλλον καὶ τῆς ὠραιότητος αὐτῆς καὶ τῆς παιδείας. Ἐκ τῆς καρδίας ἐκείνη ἡ γενναία συμπάθεια πρὸς τοὺς δυστυχεῖς, ἐκείνη ἡ μεγαθυμία αὐταπάρνησις, αἵτινες καθιστῶσι τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἁγίου Βικεντίου δὲ Πάσκι ἀγγελον παραμυθίας καὶ ἀπόστολον ἀγάπης. Ἐκ τῆς καρδίας τέλος ἐκείνος ὁ ἐξοχος ἠρωϊσμός τῆς μητρὸς, ἧτις ἀψηφεῖ ἀτρεμῆς τὰς δίνας τῶν κυμάτων καὶ τῶν φλογῶν, καὶ ἀντιμετωπίζει ἀφοβῶς τὴν μανίαν ἐκατὸν θηρίων καὶ ἐκατὸν μαχαιρῶν.

Ἐσχατος ὄρος τῆς ἠθικῆς τελειοποιήσεως καὶ τοῦ ἀνδρός καὶ τῆς γυναικὸς εἶνε ἡ μόρφωσις τοῦ χαρακτῆρος. Λέγοντες δὲ χαρακτῆρα ἐννοοῦμεν σταθερότητα ψυχῆς, ἐμμονὴν ἀποφάσεων, ἐνεργειῶν βουλήσεως, εὐσταθειαν εἰς τὸ καλῶς καὶ ἐναρέτως πράττειν· εἰς τοῦτο δὲ ἐγκρατεῖα ἢ ἀληθῆς καλλονὴ καὶ ἡ ἀληθῆς ἐξοχότης τοῦ ἠθικοῦ βίου. Προσοχὴ ὅμως, διότι ὁ γυναικεῖος χαρακτῆρ ἔχει ἴδια χαρίσματα καὶ ἰδιαιτέρους ὄρους. Αἱ Λουίζαι Μισὲλ ἀνδράσδεως καθιστάμεναι καὶ ἀποροίπτουσαι τὰς ἰδιότητας, αἵτινες εἰδικῶς ἀρμόζουσι εἰς γυναῖκα, ἐκφυλίζονται, συγχέουσαι τὰ δύο φύλα καὶ διαρρηγνύουσαι τὴν ἀρμονίαν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ἡ γυνὴ δὲν εἶνε πλέον γυνή, καὶ ἀποβάλλει ὅλον τὸ μαγικὸν θέλητρον, ἐὰν καταληθθῆ ὑπὸ τῆς μανίας νὰ μεταμορφωθῆ ἠθικῶς εἰς ἄνδρα. Οὐδὲν γελοιωδέστερον καὶ μᾶλλον ἀλλόκοτον κυριολεκτικῶς

¹ E. Foa Fusinato, ἐξοχος ποιήτρια Ἰταλίς, πρὸ μικροῦ ἀποβιώσασα, γυνὴ μεγάλης ἀξίας καὶ διάσημος παιδαγωγός. Σ. Μ.

κῶς καὶ μεταφορικῶς ἀνδρὸς φέροντος γυναικεῖαν περιβολὴν καὶ γυναικεῖον ἀνδρικήν.

Τὸ οὐσιώδες σημεῖον τοῦ χαρακτῆρος τῆς γυναικὸς εἶνε ἡ *θηλυότης*, καὶ *θηλυότης* σημαίνει εὐπροσηγορίαν τρόπων, συμπεριφορὰν καὶ ἦθος φιλόφρον, ἐκχυσιν καρδίας, ἡδύ ἄρωμα κομψότητος, χάριτος καὶ ἀβρότητας, φόβου καὶ θάρρους, ἀφέλειαν καὶ ἀπέριττον κόσμον, κλίσιν πρὸς στολισμόν, ἔρωτα πρὸς τὸ ὠραῖον, τὸ ποιητικόν, τέχνην ἐμπνεύσαν διὰ τῆς τέρψεως αἰσθήματα εὐγενῆ καὶ ἀνθρώπινα.

Ὅποια δὲ προσπάθεια καταβάλλεται ἐν τῇ οἰκογενεῖα, ἐν τοῖς σχολείοις καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκπαιδευτηρίοις πρὸς καλλιέργειαν τῶν ἐξοχῶν ἀρετῶν τοῦ πνεύματος, περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν; Ὀλιγωτέρα τοῦ πρέποντος. Συχνάκις ἡ θρησκεία τῆς γυναικὸς ἐκτρέπεται εἰς τυφλὴν καὶ ἀνόητον εὐπιστίαν, εἰς ἀγροίκον δεσποδαιμονίαν, ἢ εἰς τὴν μᾶλλον ἀκατέργαστον εἰδωλοατρίαν, διότι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι κερδοσκοποῦσιν ἐπὶ τῆς ἀγνοίας καὶ καλῆς πίστεως αὐτῆς, κιβδηλεύουσι τὸ θρησκευτικὸν αἰσθημᾶ τῆς καὶ πληροῦσι τὸν νοῦν τῆς μύθων καὶ ἀπαισιῶν οἰωνῶν, δειλῶν τρόμων, καὶ ὠνητῶν καὶ ἀπατηλῶν ἐλπίδων. Συχνότερον ἡ εὐσέβεια τῆς γυναικὸς καταντᾷ καθαρὸς μηχανισμὸς ἐξωτερικῶν ἀσκήσεων, συγχεομένης ἀσχήμω τῆς ἀγιότητος μετὰ τῆς ἀγυρτείας, τῆς εὐλαθείας μετὰ τοῦ παθολογικοῦ ἀσκητισμοῦ καὶ μετὰ τῆς ἀφορήτου καὶ ἀγεράχου θρησκοληψίας.

Ὡς πρὸς τὴν χρηστότητα δὲ καὶ τὴν ἀγιότητα τοῦ ἦθους, ἐὰν καλῶς προσέξωμεν, θὰ παρατηρήσωμεν εὐκόλως ὅτι ἀπειράκις μετ' ὅλας τὰς καλλιτέρας προθέσεις σφαλλόμεθα τοῦ σκοποῦ. Οὕτω πολλὰι μητέρες ἀμαθεῖς καὶ σφόδρα σεμνότυφοι νομίζουσι ὅτι τηροῦσιν ἄθικτον τὴν βρεφικὴν ἀθωότητα τῶν θυγατέρων των, ἀποκρύπτουσαι ἐπιμελῶς παρ' αὐτῶν πραγματικὰ συμβάντα τοῦ βίου προφανέστατα καθ' ἑαυτὰ, ὡς ἐὰν ἐπὶ παραδείγματος ἡ μητρότης ἦτο ἐγκλημα. Προκαλοῦσιν οὕτως ἀντίθετον ἀποτέλεσμα, διότι ὀξύνουσι τὴν νοσηρὰν περιέργειαν καὶ τὴν κακίαν τῆς καρδίας. Ἄλλαι πάλιν ψοφοδέστεραι νομίζουσι ὅτι διατηροῦσιν ἀκηλίδωτον τὴν παρθενικὴν λευκότητα τῶν θυγατέρων των, ἔχουσαι αὐτὰς ὅλην τὴν ἡμέραν ἐρραμμένους ἐντὸς τῆς ἐσθῆτος καὶ φυλάττουσαι ζηλοτύπως ἐν τῷ γυναικωνίτῃ ἢ ἐν τοῖς ἐνδοτέροις μυχοῖς τῆς οἰκίας, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ἀνανεῶται κατὰ πᾶσαν ἡμέραν ἡ εορτὴ τῶν Σαβίνων. Ἄλλαι δὲ ἀπερίσκεπτοι ἀφίνουσι γυναῖκα ἐσχάτης τάξεως καὶ χυδαίας ὑπηρετίας νὰ συνδιαλέγωνται κρυφίως μετὰ τῶν ἀθῶν κορασιῶν περὶ ὑποθέσεων ἡκίστα ἠθικῶν.

Ἀμφιβάλλω ἀληθῶς, ἂν πρέπη ἢ μὴ νὰ παραδεχθῆ τις τὰς ἀγγλικὰς συνθηκείας, αἵτινες ἐπι-

τρέπουσιν εἰς τὰς ἐν ὄρφ γάμου νεάνιδας μεγίστην ἐλευθερίαν, διήκουσαν μέχρι τοῦ νὰ δύνανται μόναι νὰ βίψοκινδυνεύωσιν εἰς ταξείδια τοῦ γύρου τοῦ κόσμου. Νομίζω ὅμως ὅτι καὶ τὸ σύστημα τῆς δυσπιστίας, τῶν ὑπονοιῶν καὶ τῶν υπερβολικῶν περιορισμῶν προκαλεῖ ἀποτελέσματα ὀλεθριώτερα. Τῷ ὄντι, εἰπέτε μοι, παρακαλῶ, εὐγενεῖς Κυρίαί, φρονεῖτε ἴσως ὅτι αἱ Ὀθωμανίδες νεάνιδες εἶνε αἱ ἀγνότεραι καὶ αἰδημονέστεραι, διότι κρατοῦνται μόνον καὶ μόνον κλεισμένοι δι' ἐπτά σφραγίδων, ὡς τὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως; Κατ' ἐμὲ τὸ πρακτικώτερον σύστημα εἶνε τὸ διδάσκειν εἰς τὰς νεάνιδας νὰ φυλάσσωνται καὶ νὰ διευθύνωνται ἀφ' ἑαυτῶν εἰς πᾶσαν δυσχερῆ περίπτωσιν τοῦ βίου.

Ἐὰν ἐν τούτοις θέλητε ὅπως μὴ αἱ ἄδολοι Μαργαρίται πέσωσι θύματα τῶν ὑπαγορεύσεων τῶν Μεφιστοφιλῶν καὶ τῶν πλάνων Δόν Ζουάν, δέον νὰ καταστήσῃτε ταύτας ὀξύνους καὶ ἐμπείρους μετὰ περισκέψεως καὶ φρονήσεως κατὰ πικρὸς τεχνάσματος ἀποπλανήσεως. Πᾶν ἄλλο σύστημα ἀφίνει ἐκτεθειμένους τὰς νεάνιδας εἰς τὰς ἀναιδέεις παρενοχλήσεις ρυπαρῶν σατύρων καὶ εἰς τὰς δηλητηριώδεις κολακείας λάβρων ἀλωπέκων καὶ αἰσχροῦν μεγαϊρών.

Ἀλλὰ καὶ ἡ διάπλαισις τῆς καρδίας, ὡς γίνεται, δὲν εἶνε ἀπηλλαγμένη ἐλαττωμάτων καὶ παραλείψεων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σοβαρῶν, ὥστε, ἐὰν στρέψωμεν περὶ ὑμᾶς, θέλομεν ἰδεῖ ὅτι ἡ φυσικὴ τρυφερότης τῆς καρδίας τῶν νεανίδων οὐχὶ σπανίως ἐκτρέπεται εἰς ἀνούσιον παθητικότητα καὶ φορτικὴν ψυχρότητα, ἢ οὐδὲ ἀναισθησία εἰς νοσηρὰν ὑπερευαισθησίαν. Ὀλίγοι δὲ εἶνε οἱ γονεῖς καὶ αἱ παιδαγωγοί, οἵτινες γνωρίζουσι νὰ κολάζωσι τὰς παθήσεις καὶ νὰ μετριάζωσι τὴν ὀρμὴν τῶν νεανικῶν παθῶν. Οὕτως ἡ καρδία, μὴ συγκρατούμενη ὑπὸ τοῦ χαλινοῦ τοῦ λογικοῦ, καθίσταται τύραννος, συμπαρὰσύρουσα τὴν βούλησιν εἰς αἰσχροὺς ἐπιθυμίας καὶ εἰς ἀμέτρους πόθους. Καὶ δὲν εἶνε θαῦμα εἶτα, ὅταν αἱ διεφθαρμένοι Σεμιράμιδες καθιερώσωσι νόμον πᾶσαν ἀκολασίαν των, ὅταν αἱ ἄπιστοι Δαλιδαὶ νοθεύωσι τὸν πρὸς τὸν Σαμψῶν ἔρωτά των, καὶ ὅταν αἱ ἀναίσχυντοι Ἄνναι Βολέναι κάμωσι πρὸς τὸν Ἀρρῆγον τὰς ἐντονωτέρας καὶ μεγαλειτέρας διαβεβλιώσεις ἔρωτος, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξαπατῶσιν αὐτόν.

Ἀλλὰ τὰ μεγαλιτέρα λάθη καὶ αἱ μᾶλλον ἀξιοθρήνητοι ἀμέλειαι συνήθως διαπράττονται ὅταν πρόκειται νὰ διαπρασθῆ ὁ χαρακτῆρ τῶν κορασιῶν. Ἀφοῦ ταῦτα εἰς τόσας καὶ τόσας οἰκογενείας ἐκπαιδεύονται ἐν τῇ σχολῇ τῆς ἀπάτης καὶ τῆς πονηρίας, τῶν προσποιήσεων καὶ τῶν ὑποκρισιῶν, πῶς δύναιτο τις ἐπειτα νὰ ἀπαιτήσῃ παρ' αὐτῶν εἰλικρίνειαν καὶ ἀπλότητα αἰσθημάτων; Ἀφοῦ τὸ ἐξωτερικὸν κάλλος των, ἢ ἐπι-

τετηδευμένη χάρις τῆς στάσεως, ἡ ἐξεζητημένη κομψότης ἐπαινεῖται ἀδιαλείπτως, πῶς θέλετε νὰ μὴ πληρώνται τύπου ἐκ ματαιότητος καὶ ἐπάρεσως, παρέχουσαι συνεχῶς δείγματα καὶ θεάματα τῆς κομψότητος των; Ἐὰν δὲν διορθωθῇ παρ' αὐταῖς ἡ φυσικὴ τάσις πρὸς τὴν φλυαρίαν καὶ τὴν κακολογίαν καὶ τὴν χυδαίαν μωρολογίαν, πῶς ἔπειτα θὰ μορφωθῶσι γυναῖκες σοφαί, σεμναὶ καὶ σώφρονες; Ἐὰν ἐκπληρώνται πάσαι αἱ ἐπιθυμίαι των καὶ πάσαι αἱ ἰδιοτροπίαι των, ἐὰν δὲν περιστέλλονται αἱ μυρία παραφοραὶ καὶ μυρία φαντασιοπληξίαι, καὶ ἐὰν δὲν διορθώνηται ἡ ἐκθήλυνσις τῶν ἡθῶν μετὰ τοῦ ἀσταθοῦς καὶ εὐμεταβόλου ἥθους, πῶς δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν κατὰ τὴν ἐνηλικίότητα δύναμιν βουλήσεως καὶ συνοχὴν βίου;

Οὐχὶ ἄνευ λόγου ἐπέμεινα ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, πεπεισμένος ὢν τὰ μέγιστα, ὅτι πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν ἠθικὴν τελειοποίησιν τῆς γυναικὸς εἶνε ἄξιον πάσης σκέψεως ἡμῶν, διότι, καθὼς ἡ ἔμφρων καὶ ἐνάρετος γυνὴ ἀποτελεῖ τὴν τροφήν τῶν ἀνθρώπων, οὕτως ἡ μωρὰ καὶ διεφθαρμένη εἶνε ἡ μεγαλειτέρα μάλιστα τῆς παρουσίας ζωῆς.

[Ἐπεται τὸ τέλος]

Ἐκ τῆς ἄρτι ἐκδοθείσης συλλογῆς στίχων τοῦ σεβαστοῦ Κερκυραίου ποιητοῦ καὶ διαπρέπους ἡμῶν συνεργάτου κ. Γερασίμου Μαρκοῦ, ἀποσπῶμεν τὰ ἐξῆς ἀβρότητα ποιημάτων.

Σ. τ. Δ.

ΜΙΚΡΑ ΤΑΞΕΙΔΙΑ

ΠΑΤΡΙΚΗ ΕΥΤΥΧΙΑ

Τὸ βράδυ βράδυ ἀπὸ βουνήσια μέρη
Κουρασμένος ὁ Ἄδαμ γυροῦσε ἀγάλη,
Κ' ἐτήραε θλιβερά τὸ πρῶτο ἀστέρη,
Ποῦ ἀντίκρου του καθάριο εἶχε προβάλει.

Τῶν ἀγγέλων στό νοῦ του αὐτὸ νὰ φέρῃ
Τ' ἀγνὰ δυνήθη ἀγαπημένα κάλλι,
Κ' εἶπε, ξυπνῶντας τοῦ βραδυοῦ τ' ἀέρι:
— Πότε θὰ ἰδῶ τὴ θεία τους λάμψην πάλι; —

Πλὴν ὅλα τὰ βαθυὰ τῆς πίκρας ἴχνη
Σβύωνται μέσα του ξάφνου, ὡς κατεβαίνει
Μία ματιὰ—μία μονάχη ὀμπρὸς του ρίχνει,

Καὶ τὴν Εὐα θωραεῖ, ποῦ καθισμένη
Σὲ στρώμα χλόης, πρῶτη φορὰ τοῦ δείχνει
Ἄφτέρωτο ἀγγελουῖδι ὁποῦ βυζαίνει.

MANNA I

Μάννα! — Δὲ βροῖσκειται
Δέξην κάμμια
Νάχη, στὸν ἦχό της
Τόση ἀρμονία
Σὰν ποῖός νὰ σ' ἄκουσε
Μὲ στίθος κρού,
"Όνομα θεῖο;

Παιδί ἀπὸ σπάργανα
Ζωμένο ἀκόμα,
Μὲ χάρι ἀνοίγοντας
Γλυκὰ τὸ στόμα,
Γυρνᾷ στὸν ἄγγελο
Ποῦ τ' ἀγκαλιάζει
Καί, μάννα, κρᾶζει.

Στὸν κόσμο τρέχοντας
Ὁ νέος διαβάτης,
Πέφτει στ' ἀγνωρίστα
Βρόχια τῶ ἀπάτης,
Καί, ἀναστενάζοντας,
Μάννα μου! λέει
Μάννα! καὶ κλαίει

Τῆς νεότητος φεύγουμε
Τ' ἀνθία κ' ἡ χάρι
Τριγύρω σέρεται
Μὲ ἀργὸ ποδάρι,
Ὡς ποῦ στὴν κλίνη του,
Σὰ βαρεμένος,
Πέφτει ὁ καϊμένος.

Καί, πρὶν τὴν ὕστερον
Ἦνοῦ του στελεῖ,
Ἄργα ταράζονται
Τὰ κρούα του χεῖλη,
Καί μὲ τὸ—Μάννα μου! —
Πρῶτη φωνὴ του,
Πετῶ ἡ ψυχὴ του.

ΑΘΩΟΙ ΦΟΒΟΙ

Παιδί
Θέλω τὴ μάννα.
Πατέρας
Ἐπέταξε καὶ στ' ἀστρα πάει νὰ ζήσει.
Παιδί
Πῶς τόσο μάκρος ἀρρωστὴ δυνήθηκε νὰ σχίσῃ;
Πατέρας
Ἐχουν φτερούγαις ἡ ψυχαίς.

Παιδί
Γιατί δὲν ταῖς ἀπλώνει
Τότε ἡ δικὴ μας, μὴν αὐτὴ τρέξῃ τ' ἀστέρια μόνη;
Πατέρας
Δὲν εἶναι μόνη· γύρω της φτεροκοποῦν ἀγγέλοι.

Παιδί
Ἄν ἄγγελός της μ' ἔλεγε, κοντὰ της θὰ μὲ θέλῃ.
Πατέρας
Ὡ! δίχως κάλεσμα Θεοῦ, ψηλὰ κάνεις δὲν πάει.
Κοιμήσου τώρα ἡσύχασε.

Παιδί
Καὶ ποῖός μου τραγουδαεῖ;
Πατέρας
Ἐγώ, πουλάκι μου.

Παιδί
Ἐσὺ κλαῖς.
Πατέρας
"Όχι· 'ς ἐμὲ ἀπιθώσου.

Παιδί
"Ζάχαρι νῆναι ὁ ἔπνος σου καὶ μέλι τ' ὄνειρό σου.

Παιδί
Νυστάζω. Ἀπὸ τὸ πλάγι μου καθόλου μὴ
σπαράξῃς,
Δός μου τὸ χέρι—σκιάζομαι μήπως καὶ σὺ
πετάξῃς.

Γ. ΜΑΡΚΟΥ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Η ΧΕΛΙΔΟΝΑ ΤΟΥ ΜΑΡΤΙΟΥ

[Ἐν Καραγουνιᾷ τῆς Θεσσαλίας]

Καραγουνιὰ λέγεται ἅπασα ἡ πεδιάς Καρδίσης καὶ πρὸς ἀνατολὰς, νότον καὶ δυσμὰς τῶν Τρικιάλων, περιέχουσα ὀκτὼ ὄλους δήμους, κατοικουμένους ὑπὸ ἀμιγροτάτης ἐλληνικῆς φυλῆς, ὀμιλοῦσης μόνον τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν καὶ οὐδεμίαν ἐθνολογικὴν σχέσιν ἐχούσης πρὸς τοὺς Καραγουνίδες Ἀρδανιτοβλάχους τῆς Ἠπείρου.

Τὴν πρωΐαν λοιπὸν τῆς 1ης Μαρτίου πάντα τὰ ἀπὸ 5-8 ἐτῶν ἡλικίας παιδιά, ἀνὰ μικροὺς ὀμίλους 3-5 τῶν ἀριθμῶν, μεταβαίνουν ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν γιὰ νὰ τραγοῦδῆσουν τὴν χελιδόνα, τὰ δὲ ἄσματα τῆς χελιδόνας εἶναι δύο μόνον, ὅπως ἀσυνάρτητα καὶ μηδεμίαν σημασίαν ἀξίαν λόγου ἔχοντα. Τὰ ἄσματα ταῦτα, ἅτινα παραθέτομεν εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος κεφαλαίου, δὲν ψάλλονται ὅπως πάντα τὰ ἄσματα, ἀλλ' ἀπαγγέλλονται ἀπνευστὶ καὶ συγχρόνως ὑπὸ πάντων τῶν ἀπαρτιζόντων τὸν ὄμιλον παιδιῶν, ὑπὸ τὸν συριγμὸν ἑξῆς τινὸς ἐργαλείου χελιδόνας καλουμένου· εἶναι δὲ ἡ χελιδόνα αὕτη κόθρος (γῦρος) κοσκίνου, μὲ δύο ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὀριζοντίους ὀπάς, δι' οὗ διέρχεται εἰδὸς τι ἄξονος ἑξελίνο, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὀποίου εὐρίσκειται καρφωμένον κακότεχνόν τι τῆς χελιδόνας ὁμοίωμα, ἐπ' ἴσης ἐκ ξύλου καμωμένον, καὶ ὅπερ τῇ βοήθειᾳ ἰσχυρὰς κλωστής, προσδεδεμένης ἐκ τοῦ ἄξονος, στρέφεται μετ' αὐτοῦ περὶ ἑαυτό.

Ὡς μόνον ἀμοιβῆν τῶν ψαλτικῶν τῶν οἱ ψάλλεται τῆς χελιδόνας λαμβάνουσι χάλκινα κερμάτια καὶ συνηθέστερον αὐγά.

Ἄσμα α'.

Μάρτη, Μάρτη μου καλέ,
Καὶ Φλεβάρη Φλεβάρε.

Σῆμα-σῆμα, δάσκαλε,
Δάσκαλε πρωτόσχολε.

Μιά καλὴ νοικοκυρὰ
Μπαίνει βγαίνει στὸ κελλάρι,
Βγάν' αὐγὰ σαρακοστὰ
Νὰ δώσωμε τὸ Μάρτη
Νὰ πᾶμ' ἀγάλια ἀγάλια,
Γιὰ κ' ἡ ἄλλη ἡ χελιδόνα
Πῶρχεται ἀπ' τὸ Γιουρδάνη Πόταμο
Λέει-λέει καὶ καλεῖ
Καὶ τὸν Θεὸ παρακαλεῖ
Καὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ χρόνου.

Ἄσμα β'.

Μάρτης ἦρθε
Καλῶς μᾶς ἦρθε.
— Πουλιὰ ποῦ λαλεῖτε
Ποῦθε παραστέκεστε;
— Ἀπὸ τῆ θάλασσα πέρασαν
Τὸ Βασιλιὰ χαιρέτισαν
— Τί γυρεύεις χελιδόνα;
— Θέλ' αὐγὰ ἀπ' τὴν κυρὰ
Καὶ φλουριά ἀπ' τὸν ἀγᾶ.

(Ἐξ ἀνεκδότου συλλογῆς)

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΙΑΣ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ο ΕΦΕΥΡΕΤΗΣ ΤΟΥ ΥΨΗΛΟΥ ΠΙΛΟΥ

Ἐκτὸν δύο ἔτη παρηλθον ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ ὑψηλοῦ πιλοῦ. Ἡ πρώτη ἐμφάνισις αὐτοῦ ἐγένετο ἐν Λονδίῳ τὴν 3/15 Ἰανουαρίου 1797 ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐφευρετοῦ Τζῶν Ἐθέρικτον μικρομπόρου. Ὅποια δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἐκ τοῦ καινοτρόπου κλύμματος ἐντύπωσις, μαρτυροῦσιν αἱ εἰδήσεις τῶν συγχρόνων ἀγγλικῶν ἐφημερίδων, ἔχουσαι ὡς ἐξῆς ἐν συνόψει:

« Ὁ Τζῶν Ἐθέρικτον μικρομπόρος τὸ ἐπάγγελμα κατοικῶν εἰς τὸ Στράνδ προσήχθη χθὲς ἐνώπιον τοῦ λόρδου δημάρχου κατηγορούμενος ἐπὶ διεγέρσει σκανδαλοῦ καὶ ἀποπειρᾶ κατὰ τῆς δημοσίας εἰρήνης καὶ ἐξητήθη παρ' αὐτοῦ ἡ πληρωμὴ προστίμου ἐκ 500 λιρῶν. Πράγματι δὲ ἐβεβαιώθη ὅτι ὁ ρηθεὶς κατηγορούμενος ἐνεφανίσθη εἰς δημοσίαν ὁδὸν καταφανῶς φέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πιλον, τοῦ ὀποίου αἱ διαστάσεις καὶ ἡ στιλπνότης κατεπτόουν τοὺς φιλησούχους διαβάτας. Οἱ ἀστυνομικοὶ ὑπάλληλοι κατέθεσαν ὅτι πολλὰι γυναῖκες ἐπαθον ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τοῦ τερατιώδους τούτου θεάματος, ὅτι τὰ παιδιά ἐκραύγαζον, ὅτι οἱ σκύλοι οὐρλιάζον μανιωδῶς καὶ τέλος ὅτι ὁ μικρὸς υἱὸς τοῦ Θωμᾶ Κορδβάνερ, ὅστις τὴν στιγμὴν ἐκαίην ἐξήρχετο ἐξ ἐνὸς ἐμπορικοῦ καταστήματος, κατατρομάξας καὶ καταπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ πλήθους ἔθραυσεν ἐν τέλει τὸν δεξιὸν βραχίονα. Ὁ δρᾶστις συνέληφθη τότε καὶ προσήχθη ἐνώπιον τοῦ λόρδου δημάρχου ὅπως ἀπολογηθῇ, πράγματι δὲ ἀπελογηθῆ ἰσχυρισθεὶς ὅτι οὐδένα νόμον τοῦ Βασιλείου παρέβη, ἀλλ' ὅτι ἀπλῶς ἔκαμε χρῆσιν δικαίωματος, τὸ ὀποῖον δὲν δύναται ν' ἀμφισβητηθῇ εἰς οἰονδήποτε Ἀγγλον πολίτην, ἤτοι ἐφόρεσε πιλον τῆς ἀρεσκείας του ».

Οἱ «Καιροὶ» τοῦ Λονδίνου τὴν ἐπαύριον ἐφαίνοντο μᾶλλον εὐμενεῖς πρὸς τὸν ἐφευρετὴν τοῦ ὑψηλοῦ πιλοῦ, κρίνοντες τὴν πράξιν αὐτοῦ ὡς ἀξίειαν τῆς τάσις πρὸς μεταρρυθμίαν τῆς περιβολῆς. Ἐπροφήτευον δὲ οἰοεῖν καὶ τὸ ἔνδοξον μέλλον τοῦ παραδόξου καὶ τερατιώδους αὐτοῦ νεωτερισμοῦ διὰ τῶν ἐξῆς: « Ὁ νέος πιλος εἶνε προωρισμένος νὰ φέρῃ ἐπανάστασιν εἰς τὸν συρμὸν τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς ὅθεν φρονούμεν ὅτι ἡ ἀστυνομία συλλαβοῦσα τὸν εἰσηγητὴν αὐτοῦ ἔσχε κακὴν ἔμπνευσιν ».

ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΜΙΚΡΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ

Βασιλεὺς καὶ μαθητρία.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Σουηδίας Ὁσκάρ Β' ἐνδιαφέρεται μεγάλως περὶ τῶν σχολείων τῆς κατωτέρας ἐκπαίδεως καὶ ἐπισκέπτεται ταῦτα διὰ νὰ βλέπῃ αὐτοπροσώπως πῶς ἀνατρέφονται καὶ ἐκπαιδεύονται οἱ μέλλοντες ὑπήκοοι του.

Ἐσχάτως ἐπεσκέφθη ἐν παρθεναγωγείῳ καὶ ἐξήτησεν ἀπὸ τῆν διδασκάλισσαν τὴν ἄδειαν ν' ἀπευθύνῃ ἐρωτήσεις τινὰς εἰς τὰς μικρὰς μαθητριάς.

— Ἡμπορεῖτε νὰ μοῦ εἰπῆτε, ἠρώτησεν ὁ Βασιλεύς, τὰ ὄντοκα τῶν μεγάλων βασιλέων τῆς Σουηδίας;

— Γουσταῦος Ἀδόλφος, εἶπεν ἡ πρώτη.

— Κάρολος ὁ Β΄, ἐψιθύρισεν ἡ δευτέρα.

— Ὁσκάρ ὁ Β΄, ἐτόλμησε νὰ εἶπῃ μία μικρά.

Ὁ Βασιλεύς, ἐκπλαγείς καὶ φαιδρυνθείς διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ἀπάντησιν, ἐπλησίασε τὴν ἀνύποπτον αὐλοκόλακα καὶ τὴν ἠρώτησεν :

— Ἐ, τότε νὰ μοῦ εἰπῆς ἓν μέγανον γεγονός τῆς βασιλείας του.

Ἡ μικρὰ μαθήτρια ἐκοκκίνισε, τὰ ἔχασε καὶ ἐπὶ τέλους μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς πλήρεις δακρύων :

— Δὲν ἤξεύρω κανέν ! ἀπήντησεν.

Καὶ ὁ Βασιλεύς, θωπεύσας τὴν κεφαλὴν τῆς μικρᾶς :

— Μὴν κλαῖς, παιδί μου, εἶπε μειδιῶν, καὶ ἐγὼ δὲν ἤξεύρω κανέν !

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Εἰς τὸ Δικαστήριον.

Ὁ πρόεδρος πρὸς γυναῖκα μάρτυρα :

— Πόσων ἐτῶν εἶσθε ;

Ἡ μάρτυς διατάζει.

Καὶ ὁ πρόεδρος :

— Μὴ διατάζετε, κυρία. Ὅσον περισσότερος εἶνε ὁ διασταγμός σας, τόσοσιν μεγαλητέρα θὰ εἶνε καὶ ἡ ἡλικία σας.

*

Μεταξὺ φίλων :

— Τρέφω τὸ μεγαλητέρον σέβας πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

— Τὸ βλέπω, φίλε μου. Διὰ τοῦτο δὲν τολμᾷς νὰ τὴν πλησιάσῃς.

ΓΝΩΜΑΙ ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Θεὸς δὲ τοῖς ἀργούσιν οὐ παρίσταται.

Σοφοκλῆς

Ὅ,τι πρὸ πάντων δίδει κατὰ τοὺς παρόντας χρόνους ἀνωτάτην σημασίαν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, εἶνε ἡ ἰδέα ὅτι ἡ ἀτομικὴ ἀξία ἀποτελεῖ σήμερον τὴν πρώτην δύναμιν καὶ τὸν πρότον καὶ ἀναπόφευκτον ὄρον τῆς ἐν τῷ βίῳ ἐπιτυχίας. Ἀπὸ ἑκατονταετηρίδος περίπου παριστάμεθα μάρτυρες τοῦ ἀνεπαρκούς καὶ ἀσταθοῦς παθῶν τῶν ὑπεροχῶν, ὅσας χορηγεῖ ἡ τύχη, ἡ γέννησις, ὁ πλοῦτος, ἡ παράδοσις καὶ ὁ βαθμός· ἐν ᾧ συγχρόνως βλέπομεν εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας καὶ εἰς ὅλα τῆς κοινωνίας τὰ στάδια πλῆθὺν ἀνθρώπων ὑψουμένων καὶ καταλαβόντων ὑπερτάτας θέσεις διὰ μόνης τῆς δυνάμεως τοῦ χαρακτῆρος, τῆς εὐφυΐας, τῶν γνώσεων καὶ τῆς φιλοστοργίας των. Ἡ βία καὶ ἀδιάλειπτος σύγχυσις τῶν κοινωνικῶν θέσεων καὶ ὑπάρξεων ἀφίησι μὲν εἰς τὰς ψυχὰς θλιβεράς καὶ δυσαρέστους ἐντυπώσεις, ἀλλὰ παρέχει συγχρόνως καὶ μέγα ἠθικὸν μάθημα, τὴν πεποιθησίν ὅτι ὁ ἀνθρώπος

ἐκτιμᾶται τοῦ λοιποῦ κατὰ τὴν ἀτομικὴν του ἀξίαν καὶ ἐξ αὐτῆς κυρίως ἐξαρτᾶται ἡ τύχη του.

Γκιζὼ

Ἐφ' ὅσον τὸ προπατορικὸν ἀμάρτημα θὰ ἰσχύῃ, ὁ πόλεμος, τὸ μῖσος, ὁ φθόνος, ἡ διχόνοια θὰ βασιλεύσῃ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἕκαστος δὲ θὰ προσπαθῇ νὰ βλάπτῃ τὸν ἄλλον. Ἄλλ' ὅ,τι εἶνε μοιραῖον μεταξὺ τῶν ἀτόμων, εἶνε μοιραῖον καὶ μεταξὺ τῶν λαῶν.

Γουλιέλμος Β΄

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ἡ λεύκανσις τῶν μαύρων.

Κατὰ τὴν γνώμην ἐπιστήμονος εἰδικῶς μελετήσαντος τοὺς μαύρους, τὸ χροῖμα τῆς ἐπιδερμίδος αὐτῶν προέρχεται ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ ἀνθρακικῆς χροῆς ὑπὸ τὸ δέριμα, εἶνε λοιπὸν εἶδος «ἀσθeneίας» καὶ τίποτε ἄλλο. Καὶ τὴν ἀσθeneian αὐτὴν δύναται νὰ θεραπεύσῃ ὁ ἠλεκτρισμὸς διαλύων τὰ μόρια ταῦτα τοῦ ἀνθρακος, μὲ ἄλλους λόγους καθιστῶν λευκοὺς τοὺς μαύρους. Ὡστε ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δὲν ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ ὁ σάπων τοῦ μύθου δύναται νὰ ἐπιτύχῃ ὁ ἠλεκτρισμὸς, ἂν ἡ κατὰ τὸ φαινόμενον παραδοξολογία τοῦ ἐπιστήμονος κυρωθῇ διὰ πειραμάτων. Ἔως τότε ὁμοῦς ἐπιτρέπεται ἡ ἀμφιβολία.

Πρακτορεῖον ἐπαιτείας.

Τοιοῦτο κατάστημα ἄριστα ὀργανωμένον λειτουργεῖ ἐν Λονδίῳ, δίδει δὲ εἰς τοὺς πελάτας αὐτοῦ ἐπαίτας πᾶσαν χρήσιμον εἰς τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν πληροφορίαν ἐπ' ἀμοιβῆς. Τὸ κατάστημα παρέχει ἐντυπον κατάλογον διευθύνσεων τῶν εὐσπλαγγικωτέρων κατοίκων τοῦ ἄστεως, τὴν θύραν τῶν ὀπίσθων δὲν θὰ κρούσῃσι μάτην οἱ ἐπαίται. Προσέτι παρέχει ὑποδείγματα παντὸς εἶδους ἐπιστολῶν συγκινητικῶν πρὸς ἐπίκλησιν ἐλεημοσύνης ἀπευθυνομένων ἐκ μέρους χηρῶν, ὀρφανῶν, ἀναπήρων κλπ.

Αἱ μυϊκαὶ δυνάμεις.

Ἡ μυϊκὴ δύναμις ἦν ἕκαστος ἡμῶν δαπανᾷ ὅπως κινῆ τὰ βλέφαρα, εἰς διάστημα ἐνὸς ἔτους, θὰ ἤρκει ὅπως ἀνεγείρῃ βάρος 15-20 ἐκάδων. Ἡ δὲ δύναμις ἦν δαπανῶμεν εἰς χειραψίας χαιρετισμῶν κατὰ τὸ αὐτὸ διάστημα συγκεφαλαιουμένη θὰ ἦτο ἰκανὴ ὅπως συγκρατήσῃ ἀνηρτημένην μεταξὺ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ λιχανοῦ ἀτμάμαξαν βάρους 80 τόννων.

Γιγάντειον σκάφος.

Ἦρχισεν ἡ ναυπήγησις τεραστίου ἀτμοπλοίου προωρισμένου διὰ τὴν συγκοινωνίαν Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς. Τὸ ἀτμόπλοιον τοῦτο ἔχει μῆκος 215 μέτρων καὶ τριπλὴν ἀτμομηχανὴν δυνάμεως ἐν ὅλῳ 75,000 ἵππων, καταναλίσκουσαν 700 τόννους ἀνθράκων καθ' ἡμέραν. Ὁ «Ὀλλεανικός», ὅπως ὠνομάσθη τὸ τεράστιον σκάφος, δύναται νὰ μεταφέρῃ 5,000 ἐπιβάτας.